

	Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeeringud maapiirkondadesse		

MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA ARENGUSTRATEEGIA 2014-2022

2015 / Uuendatud 2021

SISUKORD

1. MTÜ PARTNERID TEGEVUSGRUPP	3
1.1 Tegevusgrupi taust	3
1.2 Juhtimine ja töökorraldus	4
2. EELNEVA STRATEEGIA TÄITMINE	6
2.1 Tegevusgrupi kogemused esimesest Leader-perioodist	6
2.2 Eelmise perioodi strateegia meetmete täitmine	7
2.3 Eelneval perioodil väljakujunenud koostöövõrgustikud	11
2.4 Eelmise perioodi olulised mõjud	11
3. MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA OLUKORRA ANALÜÜS	12
3.1 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna üldine kirjeldus	12
3.2 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna eripära	15
3.3 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna arengupotentsiaal ja -vajadused ning väljakutsed	17
4. STRATEEGILINE MUDEL JA SELLE INTEGREERITUS JA UUENDUSLIKKUS	18
4.1 Piirkonna eripäral põhinev strateegiline mudel	18
4.2 Strateegia integreeritus ja uuenduslikkus	19
5. TEGEVUSKAVA	20
5.1 Meetmete valiku üldine põhjendus	20
5.2 Meetmete kirjeldused	21
6. KAASAMINE, STRATEEGIA RAKENDAMINE JA SEIRE	33
6.1 Strateegia koostamine ja kaasamise protsess	33
6.2 Strateegia rakendamine	35
6.3 Strateegia seire ja uuendamine	35
7. STRATEEGIA RAHASTAMISKAVA	38
8. TÄIENDAVAD KOOSTÖÖPROJEKTID JA FINANTSEERIMISALLIKAD	39
9. STRATEEGIA SIDUSUS VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA	40
10. STRATEEGIA ELLUVIIMISEGA SEOTUD RISKID JA NENDE MAANDAMISE VÕIMALUSED	43
KASUTATUD MATERJALID	45

Lisa 1. STRATEEGIA SIDUSUSTABEL

Lisa 2. MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA VÄLIS- JA SISEKESKKONNA ANALÜÜS NING PROBLEEMIDE JA VAJADUSTE UURING

Lisa 3. MTÜ PARTNERID LIIKMETE JA TAOTLEJATE RAHULOLU UURING

Lisa 4. MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA ELUKESKKONNAGA RAHULOLU UURING

Lisa 5. MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA ETTEVÕTLUSE UURING

Lisa 6. MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA KITSASKOHAD, ARENGUVAJADUSED JA VÄLJAKUTSED

1. MTÜ PARTNERID TEGEVUSGRUPP

1.1 Tegevusgrupi taust

Tegevusgrupi taust

MTÜ Partnerid tegevuspiirkond hõlmab nelja Lääne-Virumaa kohalikku omavalitsust: Viru-Nigula vald (koos endise Kunda linnaga), Haljala vald (endine Haljala valla osa), Rakvere vald (koos endise Sõmeru vallaga), Vinni vald (endine Vinni valla osa), kogupinnaga **1209,71** km². Piirkonnas on 1 linn, 10 alevikku ja 140 küla.

Mittetulundusühing Partnerid asutati 4. mail 2006. a. kuue omavalitsuse (Haljala vald, Kunda linn, Rakvere vald, Sõmeru vald, Vinni vald ja Viru-Nigula vald) territooriumil. Asutamise hetkel oli liikmeid 28, millele hiljem lisandus veel 21 liiget. MTÜ Partnerid asutamiseni jõuti ettevalmistavate tegevuste kaudu, milleks olid kolme sektori koostööprojektid ja LEADER-tüüpi meetme teabepäevad. Kuna väga olulisteks partneriteks on piirkonna kohalikud omavalitsused, siis korraldati teabeüritusi omavalitsuste volikogudele ja vallaametnikele ning Lääne-Viru Omavalitsuste Liidu üldkogule.

MTÜ Partnerid teeb koostööd oma piirkonna KOV-ide, MTÜ-de ja ettevõtjatega, et parandada elu- ja ettevõtluskeskkonda maal ning toetada kohalikku initsiatiivi. Kohaliku tegevusgrupi kogemus tuleneb iga liikme kogemusel tekkinud koostoisest. MTÜ Partnerid liikmetele on asjakohane kogemus olemas omaalgatusliku kohaliku initsiatiivi ja organisatsiooni arendamises, ühisprojektide elluviimises ning jätkusuutlikus tegevuses koostöö ja ühistegevuse kaudu.

Liikmeskond

Seisuga 30.04.2015. a on MTÜ-l Partnerid 59 liiget, millest 6 on kohalikud omavalitsused, 35 on mittetulundusühingud ja 18 on ettevõtjad. Seisuga 14.04.2021. a on MTÜ-l Partnerid 54 liiget, millest 4 on kohalikud omavalitsused, 29 on mittetulundusühingud ja 21 on ettevõtjad (liikmete nimekiri on toodud Lisas 2).

Teenused

Organisatsiooni teenused on suunatud kohaliku elu arendamisele. MTÜ Partnerid klientideks on laiemalt nii avalik, era- kui ka kolmas sektor, kitsamalt:

- tegevuspiirkonna omavalitsused;
- tegevuspiirkonnas tegutsevad mittetulundusühingud ja sihtasutused;
- tegevuspiirkonna kodanikud, kes soovivad alustada ettevõtlusega või mittetulundusliku tegevusega;
- tegevuspiirkonnas tegutsevad äriühingud;
- tegevuspiirkonna koolide õpilased ja piirkonnaga seotud noored, kellel on huvi alustada oma äri, edendada piirkonna arengut;
- väljastpoolt (teistest Eesti piirkondadest, välisriikidest) tulevad ettevõtted, kes soovivad asutada firma MTÜ Partnerid tegevuspiirkonnas ning tarbida MTÜ Partnerid teenuseid.

MTÜ Partnerid majandusvõimekus

MTÜ Partnerid on kasumit mittetaotlev organisatsioon, kelle põhilisteks finantseerimisallikateks on liikmemaksud, sihtfinantseerimine LEADER-ist ja teistest fondidest ning toetused ja laekumised liikmeskonnale (mittetulundusühingud ja äriühingud) osutatavate teenuste eest.

Aastate lõikes on MTÜ Partnerid tegevus olnud edukas ning seniste tegevuste jätkumisel on MTÜ Partnerid majanduslikult elujõuline organisatsioon. Detailne ülevaade MTÜ Partnerid majandusandmetest aastatel 2008-2013 on toodud Lisas 2. Uut strateegiaperioodi iseloomustab eelnevale perioodile sarnane tulubaas ja kulud.

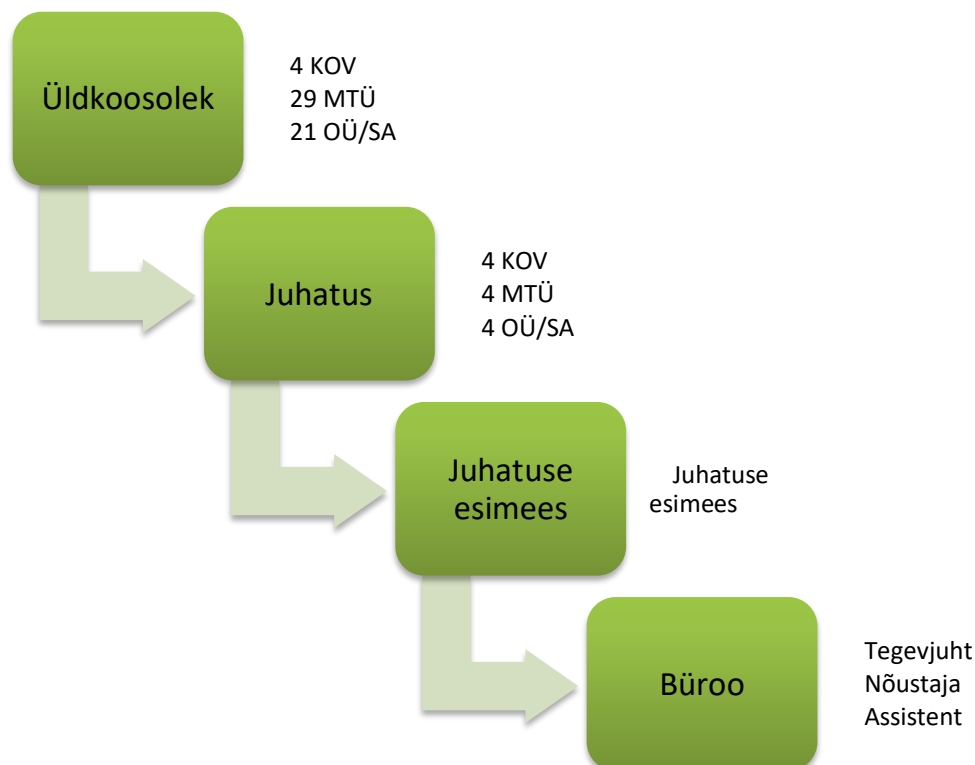
1.2 Juhtimine ja töökorraldus

MTÜ Partnerid kõrgeimaks organiks on liikmete üldkoosolek, milles iga liiget esindab volitatud esindaja. MTÜ Partnerid üldkoosolek koosneb piirkonna 4 kohalikust omavalitsusest, 29 mittetulundusühingust ja 21 ettevõttest. MTÜ Partnerid tegevusgrupi tegevust juhib ja seda esindab juhatas, mis on 12-liikmeline ning partnerluspõhimõtte alusel koosneb 4 KOV-ide esindajat, 4 ettevõtjate ja 4 MTÜ-de esindajast. Üldkoosoleku ja juhatuse pädevusse kuuluvad tegevused on loetletud Lisas 2.

MTÜ Partnerid tegevusgrupi büroos on palgal tegevjuht, nõustaja ja assistent. Tegevjuhi vastutusalas on ühingu jooksva tegevuse korraldamine, selleks oma pädevuse raames ühingu esindamine, tööõiguslike ja majanduslepingute ning töölepingute sõlmimine ja lõpetamine ning rahaliste dokumentidele allakirjutamine ühingu eelarve ja juhatuse kinnitatud tegevuskava piires. Tegevjuht vastutab strateegia elluviimise ja edasiarendamise, iga-aastaste tegevusplaanide (rakenduskavade) väljatöötamise, elluviimise ja edasiarendamise ning seireandmete kogumise eest. Tegevmeeskonna oluline ülesanne on tegevuspiirkonnas info jagamine seoses LEADER-programmiga ja rahastamisvõimalustega ning taotlejate projektialane nõustamine. Samuti avalikkuse teavitamine MTÜ Partnerid tegevustest ning MTÜ Partnerid turundus, sh brändi esitlemine, kodulehe haldamise korraldamine. Koostöö organiseerimine erinevate sihtgruppide vahel piirkonnas ja koostöö korraldamine olemasolevate ning potentsiaalsete partneritega nii Eestis kui välismaal kuuluvad samuti tegevmeeskonna tööülesannete hulka.

MTÜ Partnerid tegevmeeskonna konkreetsem tööülesannete jaotus on fikseeritud töötajate ametijuhendites.

MTÜ Partnerid juhtimine toimub vastavalt joonisele 1.

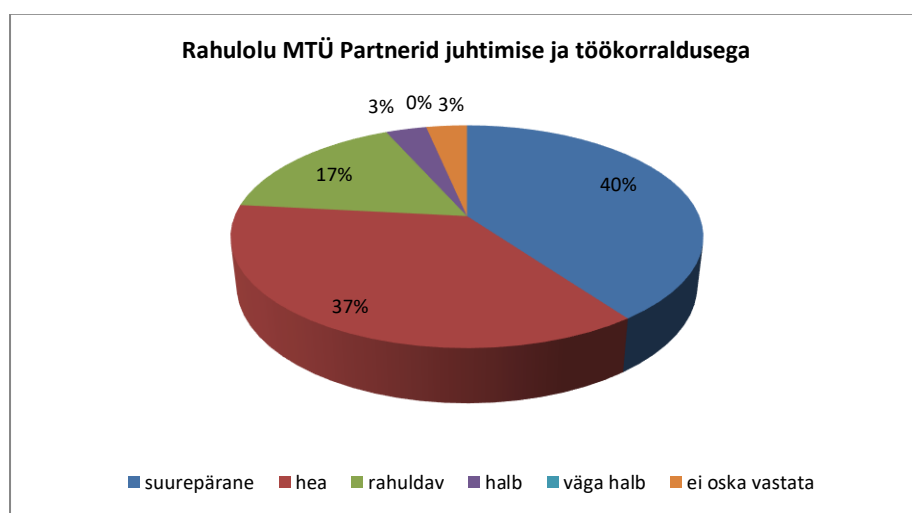

Joonis 1. MTÜ Partnerid struktuur.

Käesoleva strateegia elluviimise toetamiseks moodustati järgmised komisjonid:

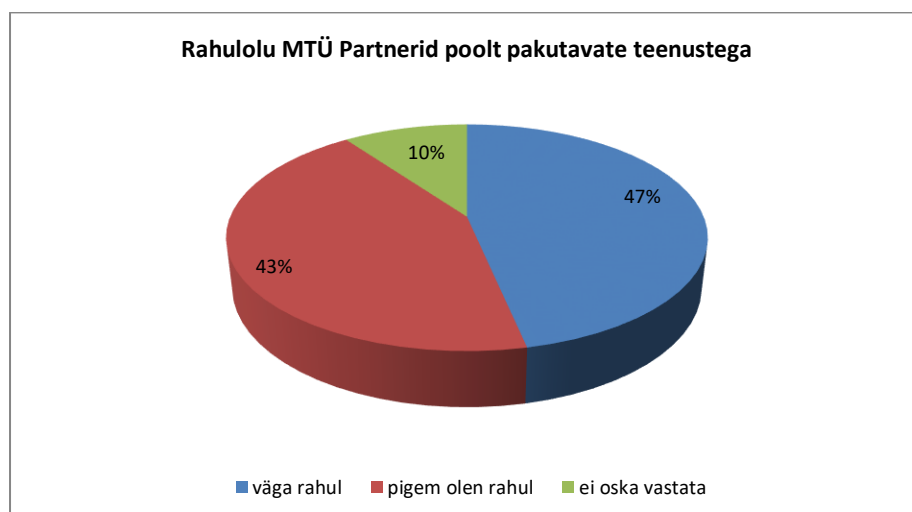
- 1) Strateegia juhtgrupp, mis koosneb juhatuse liikmetest ning mille ülesandeks on MTÜ Partnerid kui arendusorganisatsiooni arendamine, sh MTÜ Partnerid poolt algatatud nn proaktiivsete tegevuste ja projektide kavandamine ning piirkonna suurema sidususe loomine.
- 2) Seirekomisjon, mille ülesandeks on strateegia rakendamise ning projektide seire ning projektide hindamissüsteemi arendamine.
- 3) Hindamiskomisjon, mille ülesandeks on projektide hindamine.

Läbi viidud liikmete rahulolu uuringust selgus, et hindeg 5 (suurepärane) hindas MTÜ Partnerid praegust toimimist 40% ja hindeg 4 (hea) hindas 37% vastanutest – 77% vastanutest on MTÜ Partnerid juhtimise ja töökorraldusega rahul (joonis 2). (Allikas: Lisa 3)

Joonis 2. MTÜ Partnerid liikmete rahulolu juhtimise ja töökorraldusega.

Hea on tõdeda, et üldine rahulolu tase MTÜ Partnerid poolt pakutavate teenustega on kõrge – 47% vastanutest on väga rahul ja 43% on pigem rahul, teisi hinnanguid teenustele ei antudki (joonis 3). (Allikas: Lisa 3)

Joonis 3. Vastanute rahulolu MTÜ Partnerid poolt pakutavate teenustega.

Uuringu tulemused on aluseks juhtimisprotsesside planeerimisele organisatsioonis strateegia perioodil.

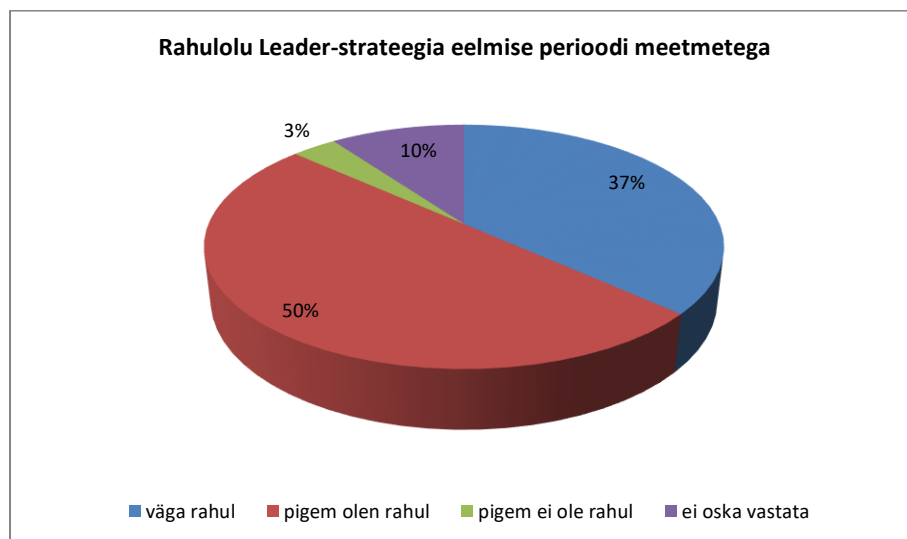
2. EELNEVA STRATEEGIA TÄITMINE

2.1 Tegevusgrupi kogemused esimesest Leader-perioodist

Lähtuvalt strateegia koostamise raames toimunud erinevatest aruteludest saab välja tuua, et esimest Leader-perioodi ilmestavad järgmised positiivsed kogemused:

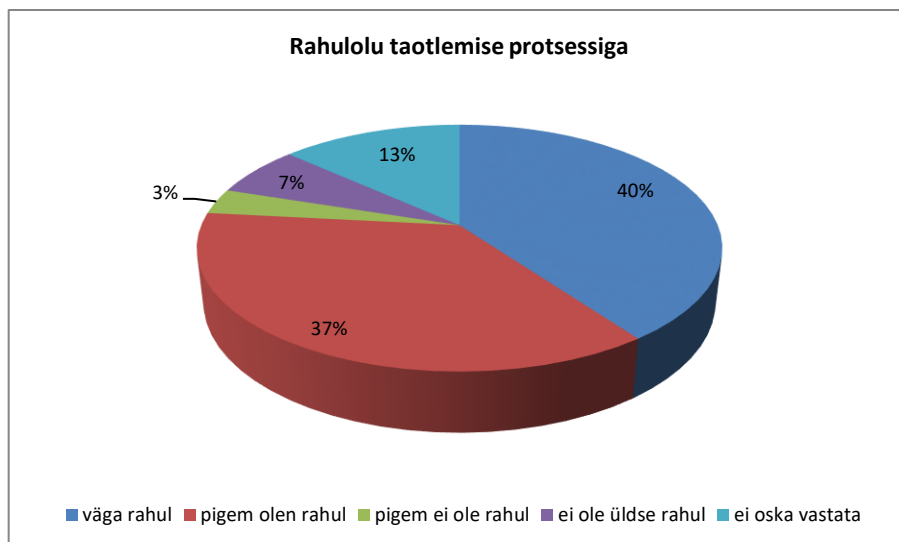
- teadlikkuse tõus Leaderi olemasolust ja tegevustest;
- piirkonna ja ka teiste piirkondade edulood on tekitanud innustavat motivatsiooni (hea naabrikadedus);
- märgatav on tootmise efektiivsuse tõus tänu uutele seadmetele ja investeeringutele ettevõtluses;
- taotlejate pädevus on tõusnud;
- liikmete ja aktiivsete osaliste vahel on kujunenud usaldus- ja koostöösuhted, üksmeel, üksteise tunnustamine ja konstruktiivsus tegutsemises.

Taotlejate seas läbi viidud uuringus paluti hinnata rahulolu MTÜ Partnerid Leader-strateegia eelmise perioodi meetmetega. Saadud vastustest ilmnes väga kõrge rahulolu – 87% vastanutest olid eelmise perioodi meetmetega väga rahul või pigem rahul (joonis 4). (Allikas: *Lisa 3*)

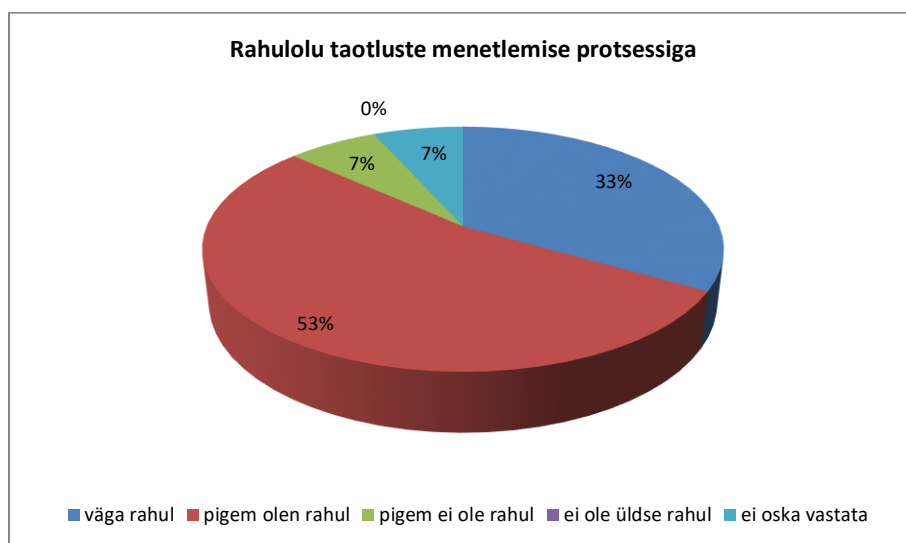
Joonis 4. Vastanute rahulolu MTÜ Partnerid Leader-strateegia eelmise perioodi meetmetega.

Küsitluse käigus uuriti, kuivõrd olid taotlejad rahul taotlemise protsessiga, sh info selguse ja kättesaadavusega, taotlemisel nõutud taotlusdokumentidega. Selle küsimuse puhul jagunesid vastused kogu etteantud hindamisskaala ulatuses, sealhulgas 3% vastanutest pigem ei ole rahul ja 7% ei ole üldse rahul projektitoetuste taotlemise protsessiga (joonis 5). (Allikas: *Lisa 3*)

Joonis 5. Vastanute rahulolu projektitoetuste taotlemise protsessiga.

Küsitluse käigus uuriti lisaks, kuivõrd olid taotlejad rahul taotluste menetlemise protsessiga, sh info kättesaadavuse, hindamiskriteeriumite selguse, vastuste põhjendatuse, taotlusesse muudatuste tegemise võimalustega. 86% vastanute arvates võis projektitoetuste taotlemise protsessiga igati rahule jääda (joonis 6). (Allikas: Lisa 3)

Joonis 6. Vastanute rahulolu taotluste menetlemise protsessiga.

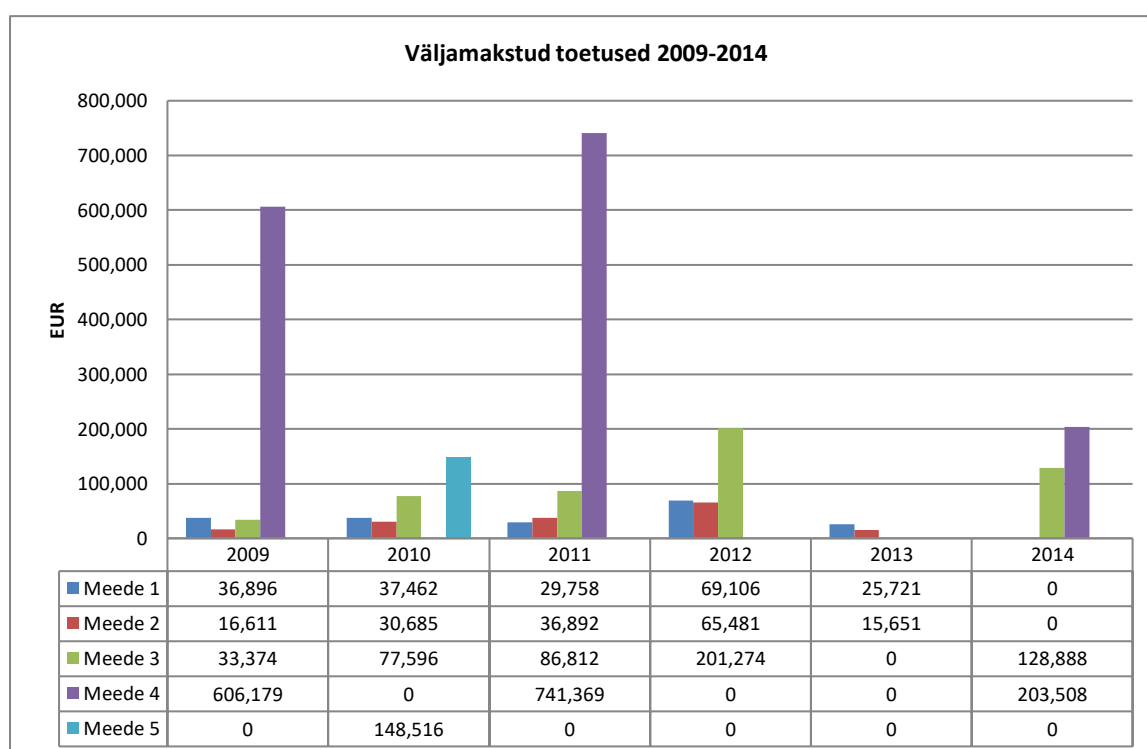
Lisas 3 toodud uuringu tulemusi on arvestatud uue strateegia kujundamisel viisil, et tagada positiivsete külgede jätkuv areng ning leida lahendus peamistele väljakutsetele (vt peatükk 3).

2.2 Eelmise perioodi strateegia meetmete täitmine

Tulenevalt LEADER-meetme kohaliku tegevusgrupi ülesannetest, on MTÜ Partnerid tegelenud aktiivselt LEADER-meetme projektitaotluste vastuvõtmise, hindamise ja paremusjärjestuse koostamisega, menetlemisega seotud dokumentide registreerimise ja säilitamise ning projektitaotlustega seotud vaiete lahendamise. Järgneva projektide ülevaate aluseks on aastatel 2009-2014 rahastatud projektid. Ülevaate aluseks on alates 2009. aastast kasutusel olnud taotluste elektrooniline andmebaas.

MTÜ Partnerid eelmise strateegia perioodi eelarve suuruseks oli 2 969 674 eurot, millest jaotuse 20/80 alusel 2 375 740 eurot eraldati projektitoetusteks (joonis 9). Kokku on perioodil 2009-2014 MTÜ-le Partnerid esitanud 368 projektitaotlust toetussummas 3 199 777 eurot, millest 287 projekti said MTÜ Partnerid heakskiidu ja 281 projektitaotlust PRIA poolse heakskiidu toetussummas 2 695 539 eurot. Erinevatel põhjustel loobus PRIA poolt määratud toetusest perioodil 2009-2014 kokku 16 taotlejat toetussummas 79 727 eurot. Kokku on seisuga 30.04.2015 PRIA poolt välja makstud 2 591 780 eurot ehk 87,27%. Rahastusperioodi jooksul viidi ellu enamus rahastuse saanud projekte, mis näitab ühelt poolt taotlejate head ettevalmistust ja nõustamistegevuse toimimist ning teiselt poolt valikumehhanismide head töökindlust.

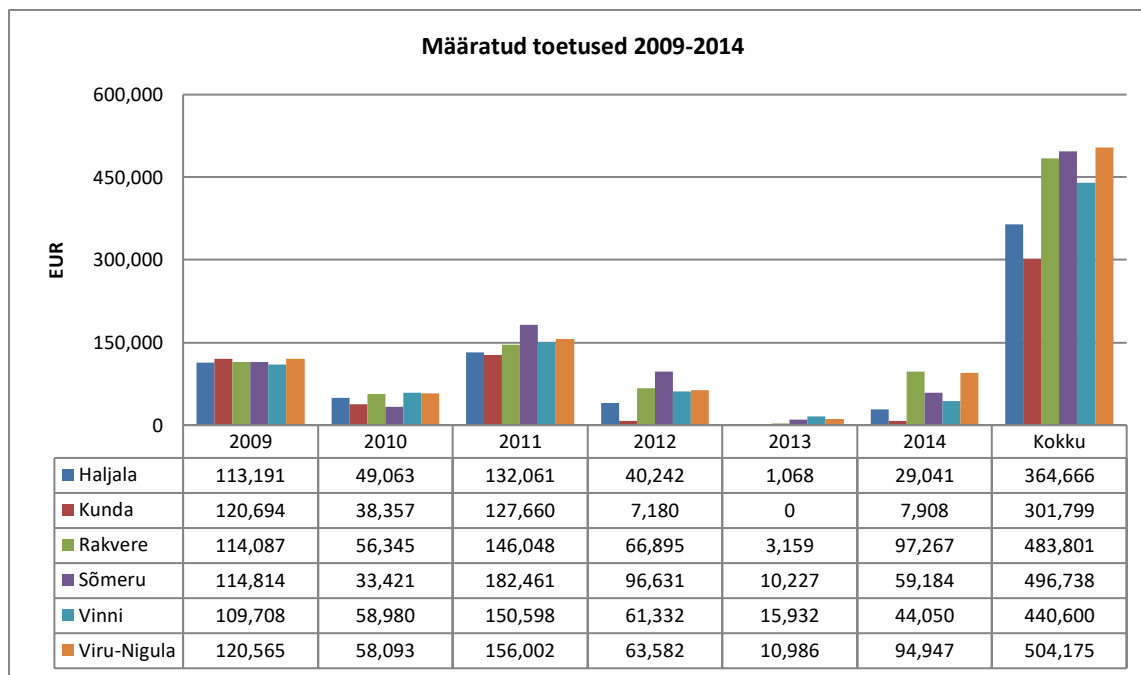
Summaliselt kõige suuremad toetused maksti välja elukeskkonna investeeringute meetmes (Meede 4) (joonis 7). Teadmiste meetmesse (Meede 1) esitati aastatel 2009-2013 kokku 116 projektitaotlust, millest 88 projekti on lõplikult rahastatud summas 198 944 EUR. Kultuuripärandi säilitamise meede (Meede 5) oli avatud vaid 2010. aastal, mil esitati kokku 7 projektitaotlust, mis kõik said ka rahastuse summas 148 516 EUR.

Joonis 7. Väljamakstud toetused 2009-2014 meetmete lõikes.

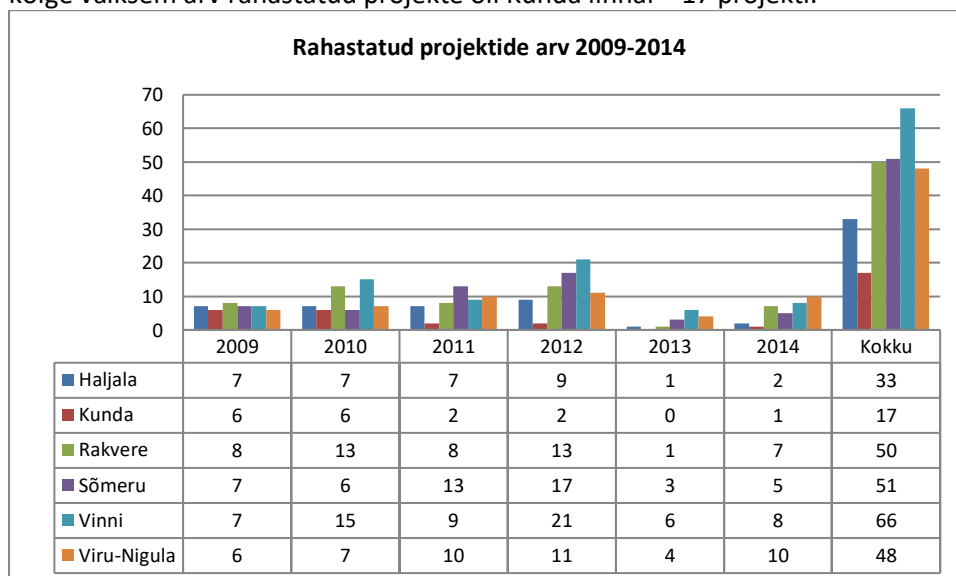
Omavalitsuste lõikes said kõige rohkem toetusrahasid Viru-Nigula ja Sõmeru valla organisatsioonid (vastavalt 504 175 ja 496 738 EUR) (joonis 8). Vinni vald kui kõige suurema rahvaarvuga omavalitsus tegevuspiirkonnas sai toetusrahasid 440 600 EUR ulatuses. Kõige väiksemas mahus toetati Kunda linna organisatsioone (301 799 EUR). (Allikas: Eelmise strateegia ja meetmete täitmise analüüs)

Joonis 8. Määratud toetused aastatel 2009-2014 kohalike omavalitsuste lõikes.

Rahastatud projektide arvult oli kõige edukam Vinni vald kokku 66 projektitaotlusega (joonis 9). Enam-vähem võrdselt edukad olid Sõmeru ja Rakvere vald (vastavalt 50 ja 51 rahastatud projektitaotlust), kõige väiksem arv rahastatud projekte oli Kunda linnal – 17 projekti.

Joonis 9. Rahastatud projektide arv ajavahemikus 2009-2014 kohalike omavalitsuste lõikes.

Aastatel 2009-2014 rajati, korrastati või taastati projektitoetustega kokku üle 40 erineva väikeinfrastruktuuri objekti.

Noorte ja laste ettevõtlikkuse arendamiseks toetas MTÜ Partnerid nii noortele ja lastele suunatud kui ka noorte ja laste algatatud projekte (tabel 1).

	Noortele ja lastele suunatud projektid					Noorte ja laste algatatud projektid				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Haljala	6	3	4	3	0	2	2	1	1	0
Kunda	4	2	1	1	0	1	1	0	1	0

Viru-Nigula	5	2	2	3	1	1	0	0	0	0
Rakvere	6	7	2	2	0	2	2	1	1	1
Sõmeru	6	3	2	4	2	1	2	1	3	1
Vinni	5	4	4	3	2	1	1	3	1	1
KOKKU	32	21	15	16	5	8	8	6	7	3

Tabel 1. Noorte ja laste ettevõtlikkuse arendamise projektid 2009-2013 (allikas: MTÜ Partnerid).

Projektitoetustega toetati järgmisi kohalikust pärandkultuurist inspireeritud ideesid, kokku 8 projekti:

- OÜ Pereköök – vana trahterihoone rekonstrueerimine (eesmärgiga pakkuda rahvustoite) (Haljala vald);
- OÜ Lammasmäe Puhkekeskus – jahimaja rekonstrueerimine (rahvustoidud, rahvuslikud mängud) (2 projekti) (Viru-Nigula vald);
- OÜ Lõnga Liisu – rahvusmotiividega kudumid (2 projekti) (Vinni vald);
- OÜ Edel – mõisa katuse rekonstrueerimine (kultuurimälestis) (Rakvere vald);
- OÜ Fer Project – etnograafiast inspireeritud puittooted (2 projekti) (Sõmeru vald).

MTÜ Partnerid on oma ülesannete täitmiseks ja tegevuse korraldamiseks kaasanud erinevaid töögrupe, korraldanud infopäevi, koolitusi, konverentse, seminare. Aastatel 2007-2013 korraldati või osaleti kokku 62 erineval üritusel osalejate arvuga ligi 2200.

Igal aastal on läbi viidud infopäevi potentsiaalsetele projektitaotlejatele, mida projektiperioodi lõpuks kogunes 27. Infopäevade raames käsitleti valdavalt järgmiseid teemasid: Leader-meetmete tutvustamine, arengustrateegia tutvustamine, raamatupidamine, projektijuhtimine, organisatsiooni arendamine, meeskonnatöö, e-PRIA. Infopäevade läbiviimisesse kaasati erinevate valdkondade lektoreid ja PRIA ametnikke.

2013. aastal viidi läbi 2 õppepäeva MTÜ-de ja ettevõtjate juhatuse liikmetele ja raamatupidajatele: MTÜ aastaaruande koostamise ja uute RTJ muudatuste kohta ning E-PRIA kasutamise koolitus. Osaleti kahel rahvusvahelisel konverentsil: „Targad lahendused maanoortele“ Leedus Bristonas ning maamajanduse teemalisel konverentsil „Rural Economy“ Valloonias.

Maainfokeskuse poolt korraldatud projektikonkursil 2011. a „Märka Leaderit“ said nominentideks põllumajanduse ettevõtete kategoorias OÜ Taali Mesila, OÜ Rehekivi ning noorte projektide kategoorias MTÜ „Sõmeru Start“, kellest tehti telesaated ning neid premeeriti õppereisiga Maltale. Põllumajanduse kategoorias tunnustati konkursi „MÄRKA LEADERIT“ võitjaks OÜ Taali Mesila. Lisaks tehti telesaade ka OÜ-ga Lõnga Liisu.

MTÜ Partnerid esimese perioodi Leader-strateegia sisaldas 5 peamist eesmärki (prioriteeti), igaühele olid seatud oodatud tulemused. Iga eesmärgi juures olid kirjeldatud sihttasemed, kokku 16, mis hindasid enamasti väljundnäitajaid (nt liikmelisuse kasvu %, projektide arv kokku ja aastas, ürituste arv, osalejate arv, rajatud/taastatud/korrastatud objektide arv jt). Hinnates nende täitmist, võib välja tuua, et kõik peamised sihttasemed on saavutatud või olulisel määral ületatud.

Hinnang eelmisel perioodil rakendatud meetmetele (tabel 2):

Meetme nimetus	Meetme eesmärk	Meetme eesmärgi täitmine
Meede 1 – Teadmiste meede	Teadmiste hankimine, talletamine ja edastamine läbi koolituste, nõustamise ja uuringute.	Püstitatud eesmärk on saavutatud täielikult. Uuel perioodil on otstarbekas jätkata meedet uuel kujul.
Meede 2 – Ühistegevuse	Koostöö edendamiseks ja ühiste ettevõtmiste algatamiseks	Püstitatud eesmärk on saavutatud osaliselt. Uuel perioodil tuleks meedet

toetamine	võimaluste loomine kõikidele sihtgruppidele ja organisatsioonile.	jätkata ja kavandada selle edasiarendust (sh võimendada koostööd).
Meede 3 – Ettevõtjate toetamine	Väike- ja mikroettevõtetele ettevõtluskeskkonna edendamiseks, turundusvõimaluste parendamiseks, ühistegevuseks võimaluste loomiseks.	Püstitatud eesmärk on saavutatud täielikult. Uuel perioodil tuleks meetet jätkata ja kavandada selle edasiarendust.
Meede 4 – Elukeskkonna investeeringud	Niinimetatud pehmete meetmete raames saadud teadmiste ja ideede rakendamine, et aidata parandada elukeskkonda ja tegutsejate motivatsiooni.	Püstitatud eesmärk on saavutatud täielikult. Uuel perioodil tuleks meetet jätkata ja kavandada selle edasiarendust.
Meede 5 – Kultuuripärandi säilitamine	Piirkonna püsiväärtuste säilimisele, aga ka püsiväärtustele tuginevate innovaatiliste ideede rakendamisele kaasa aitamine.	Püstitatud eesmärk on saavutatud täielikult. Uuel perioodil on otstarbekas jätkata meetet uuel kujul.

Tabel 2. Hinnang eelmise perioodi meetmetele.

2.3 Eelneval perioodil väljakujunenud koostöövõrgustikud

MTÜ Partnerid põhiülesandeks on moodustatud tegevuspiirkonna ühiste probleemide lahendamine ja koostöö korraldamine erinevates valdkondades. Piirkonna arendamisel lähtutakse piirkonna vajadustest ja huvidest, arvestades selle arengu iseärasusi, parendada elukeskkonda, tõsta piirkonna atraktiivsust elanikele, ettevõtetele, turistidele ja investoritele, tuginedes erinevate sektorite partnerlusele.

Kõigil MTÜ Partnerid kohalikel omavalitsustel on sõprussidemed väga erinevates maades. MTÜ Partnerid omavalitsuste sõprusomavalitsused on nimetatud Lisas 2.

MTÜ Partnerid olulisema koostööprojektina võib nimetada osalemist Virumaa Paeaasta 2010 ürituste korraldamises, kus koostööpartneriteks olid MTÜ Arenduskoda, MTÜ Kirderanniku Koostöökogu, MTÜ PAIK, MTÜ Peipsi-Alutaguse Koostöökoda ja MTÜ Virumaa Koostöökogu. Virumaa Paeaasta koosnes kogu piirkonda haaranud üritustest, milleks olid laste loomingukonkursi läbiviimine piirkonna koolides (joonistuste, kirjutiste, mängude ja uurimistööde konkursside korraldamine), laste loomingut tutvustava kogumiku koostamine ja trükkimine, näituste korraldamine, infolehe väljaandmine, Paekonverentsi korraldamine (toimus 13. juunil 2010 Rakveres), Paeteate edastamine (toimus 10. ja 13. juunil 2010 Rakveres), üle-eestilise Paeaasta 2011 ettevalmistamine, paeteemaliste mängude paljundamine.

Eelmise perioodi üheks nõrkuseks oligi koostööprojektide vähesus, mistõttu on koostööprojektid uue perioodi üks prioriteete.

2.4 Eelmise perioodi olulised mõjud

Tulenevalt eeltoodust saab MTÜ Partnerid eelneva tegevusperioodi osas välja tuua järgneva:

- Toetuste jagunemine omavalitsuste lõikes on olnud küllalt ühtlane, suurem elanike arv kohalikus omavalitsuses ei tähenda alati suuremat esitatud ja rahastatud projektitaotluste arvu.
- Enim projektitaotlusi esitati ja rahastusi sai Meede 1 (Teadmiste meede), millega panustati oluliselt mittetulundussektori ja kogukonna jätkusuutlikku arengusse.
- Piirkonna spetsiifika väljaarendamisele ning kohalike ressursside paremale ärakasutamisele suunatud taotlusi on olnud suhteliselt vähe.

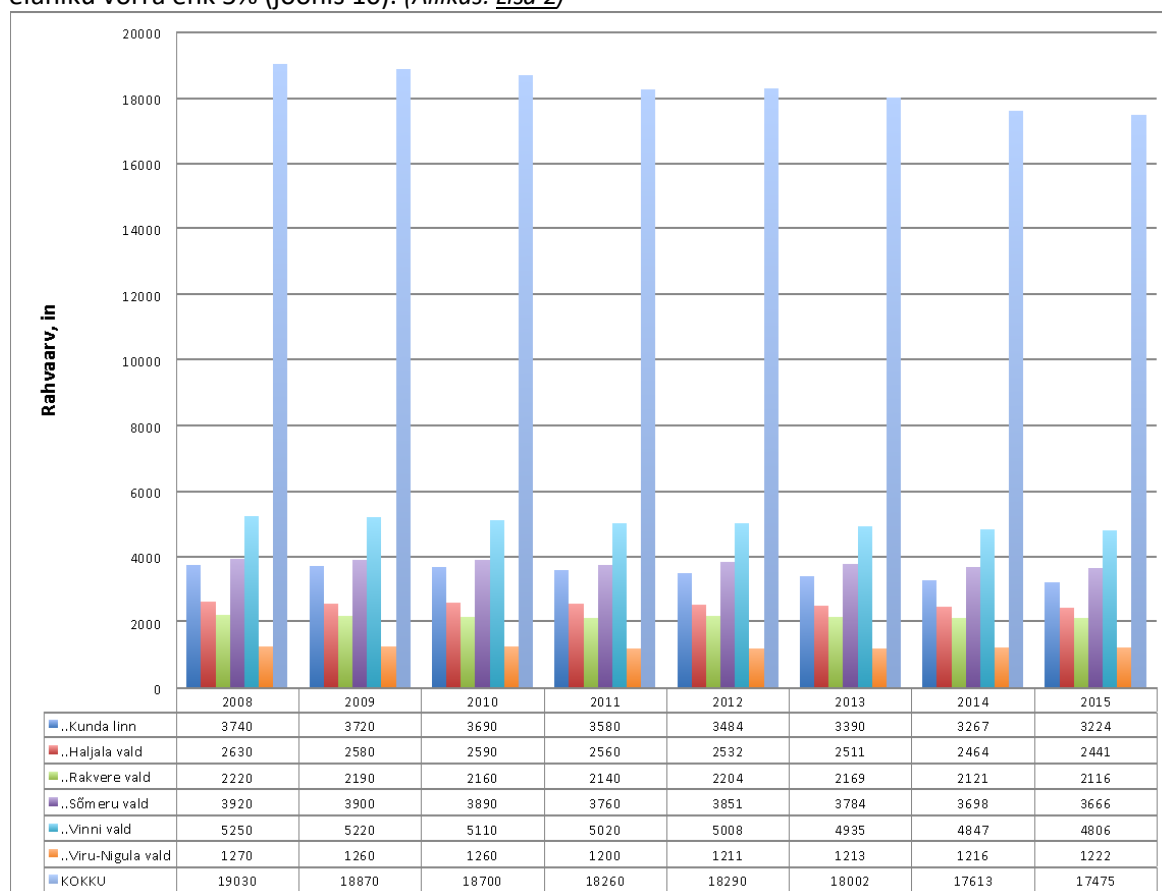
- Vähe on olnud koostööprojekte.
- MTÜ Partnerid kui organisatsioon on läbi teinud suure arengu ja olnud eestvedajaks koostööalastes tegevustes erinevatel tasanditel, mille tulemusena on kasvanud inimeste teadlikkus Leaderi olemasolust ja tegevustest.
- Organisatsioonil on arenguruumi projektide seire ja mõju hindamise osas.
- Jätkuvalt tuleb tegeleda tegevuspiirkonna laste ja noortega, et tõsta nende motivatsiooni ning innustada julgemalt algatama uusi projekte.
- Väikeinfrastruktuuri parendamise eesmärk täideti ja isegi ületati 10 objekti võrra, millest võib järeldada, et erinevad sihtgrupid on võimelised koostöös saavutama kokkuleppeid tegevuspiirkonna jaoks oluliste objektide korrastamisel.
- Ettevõtetevaheline koostöö on hakanud paranema, märgatav on tootmise efektiivsuse tõus tänu uutele seadmetele ja investeeringutele ettevõtluses.

Nimetatud kogemustega on arvestatud uue strateegia kujundamisel viisil, et tagada positiivsete külgede jätkuv areng ning leida lahendus peamistele väljakutsetele (vt peatükk 3).

3. MTÜ PARTNERID TEGEVUSPIIRKONNA OLUKORRA ANALÜÜS

3.1 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna üldine kirjeldus

01.01.2015 seisuga elas MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna omavalitsusüksustes Statistikaameti andmetel kokku 17 475 elanikku. Piirkonnas on viimase viie aastaga rahvaarv vähenenud kokku 785 elaniku võrra ehk 5% (joonis 10). (Allikas: Lisa 2)

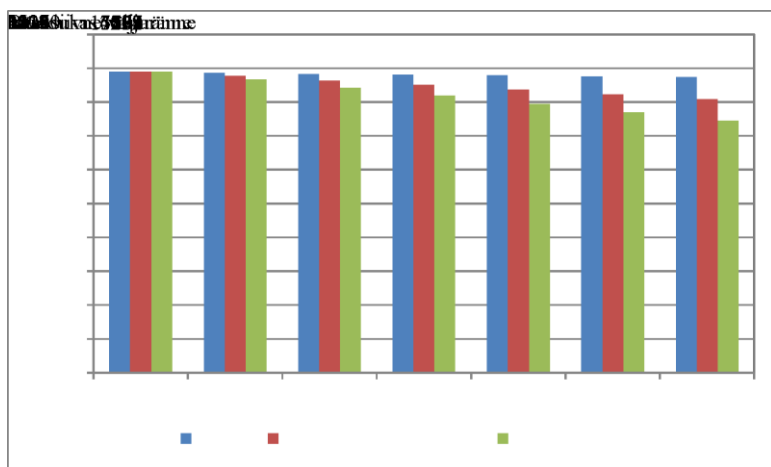
Joonis 10. Rahvaarvu muutus perioodil 2008–2015 (Andmed: Statistikaamet).

MTÜ Partnerid tegevuspiirkonnas elab kõige enam inimesi vanuses 50–64, sealjuures kõige arvukam vanusegrupp on 50–54 (1357 elanikku) (Joonis 11). Vanusegruppides 0–49 valitseb eranditult meeste

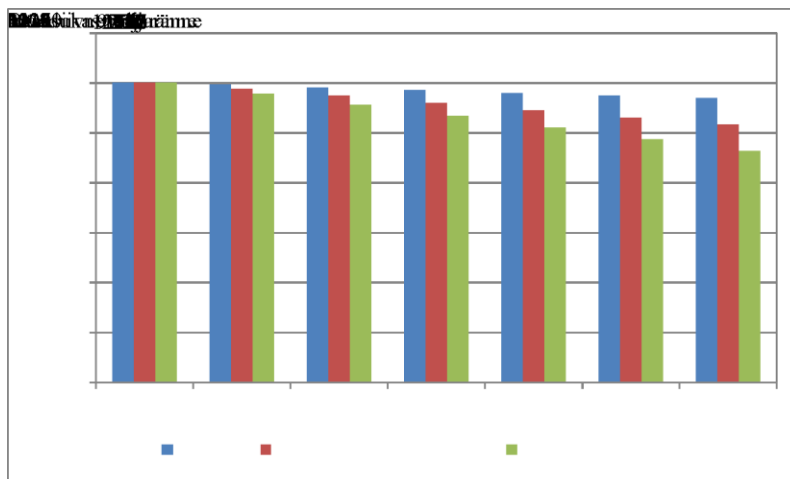
arvuline ülekaal. Alates 50-ndast eluaastast domineerivad naised. Lapsed (0-14 vanused) moodustavad 14% tegevuspiirkonna elanikest, majanduslikult aktiivne ehk tööeline rahvastik 68% ning pensioniealised (65+) 18%. Seega on tööeliste osakaal küll suur ja rahvastiku vananemine ei ole tegevuspiirkonnas tervikuna veel suur probleem, küll on aga ilmne ka majanduslikult aktiivsete tööeliste elanike vananemise tendents. Ühtlasi tähendab see, et peamises rändeeas olevate inimeste arv on vähenenud, mis kindlasti hakkab tulevikus väljarände ulatust mõjutama. (Allikas: Lisa 2)

Joonis 11. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna (linn ja vallad kokku) elanike sooline ja vanuseline jaotus seisuga 01.01.2014.

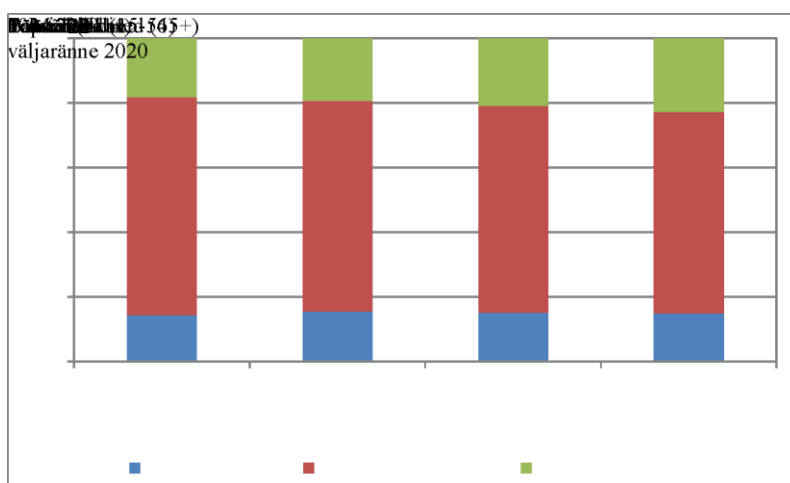
Rahvastikuprognosis koostati kolm stsenaariumi: baasstsenaarium (ilma rändeta), mõõduka väljarände stsenaarium (rändesaldo -200 inimest aastas) ning intensiivse väljarände stsenaarium (-400 inimest aastas). Prognoosi kohaselt väheneb aastaks 2020 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna rahvastikuarv baasstsenaariumi korral 2%, mõõduka väljarände stsenaariumi korral 9% ja intensiivse väljarände stsenaariumi korral 16% (Joonis 12). Majanduslikult aktiivsete ehk tööeliste arvu kahanemine on kõikide stsenaariumide korral suurem, vastavalt 5%, 14% ja 23% (Joonis 13). Lapsed (0-14 vanused) moodustasid 2014. aastal 14% tegevuspiirkonna elanikest, majanduslikult aktiivne ehk tööeline rahvastik 68% ning pensioniealised (65+) 18%. Laste osakaal kasvab kõigi stsenaariumide korral 1% võrra (Joonis 14). Erinevused on erinevate stsenaariumide korral suured aga tööeliste ja pensioniealiste osas. Baasstsenaariumi korral kasvab pensioniealiste osakaal kõige vähem (1%) ja intensiivse väljarände stsenaariumi korral kõige enam (5%). Seega vähendab intensiivne väljaränne ühelt poolt maksumaksjate baasi ja teiselt poolt toob kaasa ülalpeetavate osakaalu suurenemise. (Allikas: Lisa 2)

Joonis 12. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna rahvastikuprognosis aastani 2020.

Joonis 13. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna majanduslikult aktiivse rahvastiku (15-64) rahvastikuproгноos aastani 2020.

Joonis 14. Laste, tööealiste ja pensioniealiste struktuuri muutus tegevuspiirkonnas aastaks 2020 erinevate stsenaariumide korral.

MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna valdades on 2013. aasta alguse seisuga kokku 1606 statistilisse profiili kuuluvat, s.t aktiivselt tegutsevat ettevõtet - see on 431 ettevõtet enam kui 2007. Aastal. Tegevuspiirkonna keskmine ettevõtlusaktiivsus 2013. aastal (arvestades aktiivselt tegutsevad äriühingud ja FIEsid) oli 66 ettevõtet 1000 elaniku kohta, mis jääb napilt alla Lääne-Virumaa (68) keskmisele näitajale (joonis 15). (Allikas: Lisad 2 ja 5)

Joonis 15. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna ettevõtlusaktiivsus valdade, Lääne-Virumaa ja kogu Eesti keskmise näitaja võrdluses aastal 2013.

Piirkonna peamisi näitajaid kajastab tabel 3. Detailsem info on ära toodud strateegia [Lisades 2 ja 5](#).

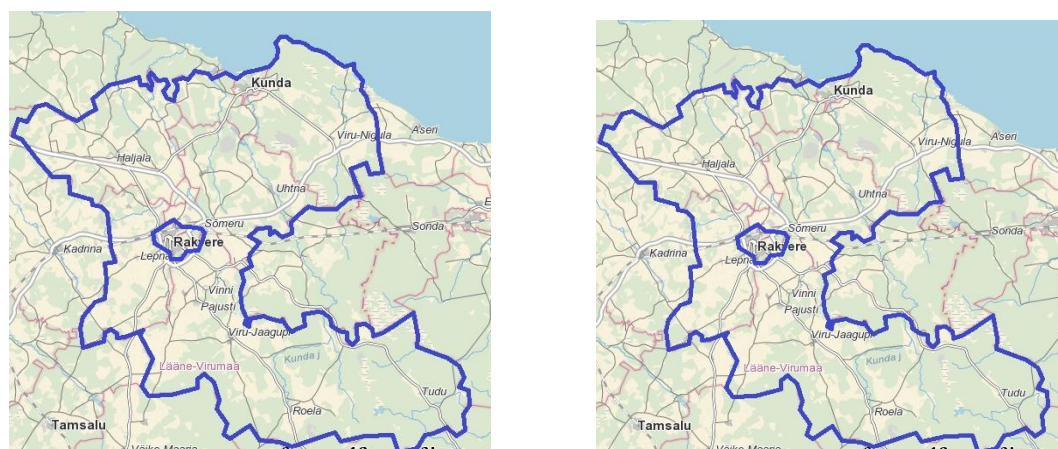
Näitaja	MTÜ Partnerid tegevuspiirkond
Rahvaarv 2008	19 030
Rahvaarv 2015	17 475
<i>Rahvaarvu muutus</i>	<i>-1555</i>
Rändesaldo 2008	-89
Rändesaldo 2013	-336
<i>Rändesaldo muutus</i>	<i>-247</i>
Töötute arv 2008	327
Töötute arv 2013	385
<i>Töötute arvu muutus</i>	<i>58</i>
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu (EUR) 2008	741
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu (EUR) 2013	818
<i>Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu (EUR) muutus</i>	<i>77</i>
Äriühingute arv 2007	516
Äriühingute arv 2013	735
<i>Äriühingute arvu muutus</i>	<i>219</i>
FIE-de arv 2007	264
FIE-de arv 2013	431
<i>FIE-de arvu muutus</i>	<i>167</i>
Ettevõtete loomulik iive 2007	30
Ettevõtete loomulik iive 2013	38
<i>Ettevõtete loomusliku iibe muutus</i>	<i>8</i>
MTÜ-de arv 2007	324
MTÜ-de arv 2013	376
<i>MTÜ-de arvu muutus</i>	<i>52</i>

Tabel 3. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna peamised näitajad ja nende muutus.

3.2 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna eripära

Tegevuspiirkonna **visuaalsel eripära** (joonis 16):

Partnerite tegevuspiirkond kujutab kaardil abstraktset **P-tähte**, mille tähenduseks on **“Partnerlus”**. Kui aga kaart keerata teistpidi, on näha **J-tähte**, mille tähenduseks on **“Jõud”**.

Joonis 16. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna asend Eesti kaardil (sinisega) (Allikas: Maa-ameti X-GIS kaardirakendus).

Tegevuspiirkonna **looduslikud, kultuurilised ja sotsiaalmajanduslikud eripärad** (joonis 17) on järgmised (*Allikas: Lisad 2, 4 ja 5*):

Viljakad mullad – Viljakad mullad on piirkonna suurim loodusrikkus. Põhjaosas on levinumad rendsiina (muld, mis on kujunenud kivisel ja tugevasti karbonaatsel lähtekivimil) ja gleimullad, lõuna pool aga leetjad mullad, mis on ühtlasi Eesti parimaid põllu- ja metsamuldi. Haritava maa boniteet piirkonnas on vahemikus 42,4 kuni 46,4 hindepunkti.

Metsarikkus – Piirkonna suur ala on kaetud rohkete seene- ja marjametsadega.

Maavarade rikkus – Leidub lubjakivi, liiva, kruusa, fosforiiti, turvast, pinna- ja põhjavett ning põlevkivi. Üleriigilise tähtsusega maardlate hulka kuuluvad Eesti põlevkivimaardla, Toolse ja Rakvere fosforiidimaardlad (osaliselt) ning lubjakivimaardlad (Lõuna-Aru lubjakivikarjäär Sõmeru vallas). Turbavarudelt on maakonna rikkamad Vinni ja Viru-Nigula vallad.

Karstide ja allikate rikkus – Piirkond on rikas karsti ja allikate poolest, kuna paikneb osaliselt Pandivere kõrgustiku võlvil ja põhjanõlval, kus karsti esineb rohkesti. Mõned allikarühmad on veerikkad ja annavad väga olulist lisavett Selja jõkke.

Läänemeri – Piirkonnas on kaunid mere – ja jõeäärsed paigad. Mere lähedus avaldab mõju ilmastikule – mõõdukalt külm talv, hiline ja jahe kevad, mõõdukalt soe suvi ning pikk ja soe sügis. Mereühenduse kaudu on avatus koostööle naaberriikidega.

Tallinn-Narva maantee ja raudtee ning Kunda sadam - MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna vallad asuvad kahel pool Tallinn-Narva raudteed, mis on Eesti tähtsaim raudteelõik ning loob head eeldused majanduse arenguks. Raudtee harulõik suundub Kunda sadamasse. Maanteeühendus vabariigi suuremate keskustega on piirkonna omavalitsustes hea.

Rikkalik loodus-, kultuuri- ja ajaloopärand – Piirkonnas asuvad mitmed mõisakompleksid ning teised arhitektuurimälestised ja vaatamisväärsused, mis moodustavad ühtse terviku. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna kohalike omavalitsuste koguterritooriumist (120 968 ha) on looduskaitse all 9 961 ha, mis teeb 8,2%.

Töökad inimesed – Elanikkonna tööjõus osalemine on kasvutrendis. Majanduslikult aktiivne ehk tööealine rahvastik moodustab 68% tegevuspiirkonna elanikest. Piirkonna brutopalk on maakonna keskmisest brutopalgast kõrgem.

Mitmekesine ja uuenduslik ettevõtlus – Piirkonda iseloomustab ettevõtlusharude mitmekesisus ja ettevõtete arvu kasv. Ettevõtted tegelevad aktiivselt uuendustega, sh arvestatav osa neist ja uute toodete turule toomisega. Kohalikest ressurssidest kasutavad ettevõtjad kõige enam maad, puitu ja põllumajandussaadusi. Piirkonnale on omased põllumajanduse pikaajalised traditsioonid.

Arenenud tehniline ja sotsiaalne infrastruktuur – MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna valdades on tänu arenenud infrastruktuurile loodud suhteliselt korralik teenindusasutuste võrk ning olulisemad teenused on kättesaadavad kõikides vallakeskustes.

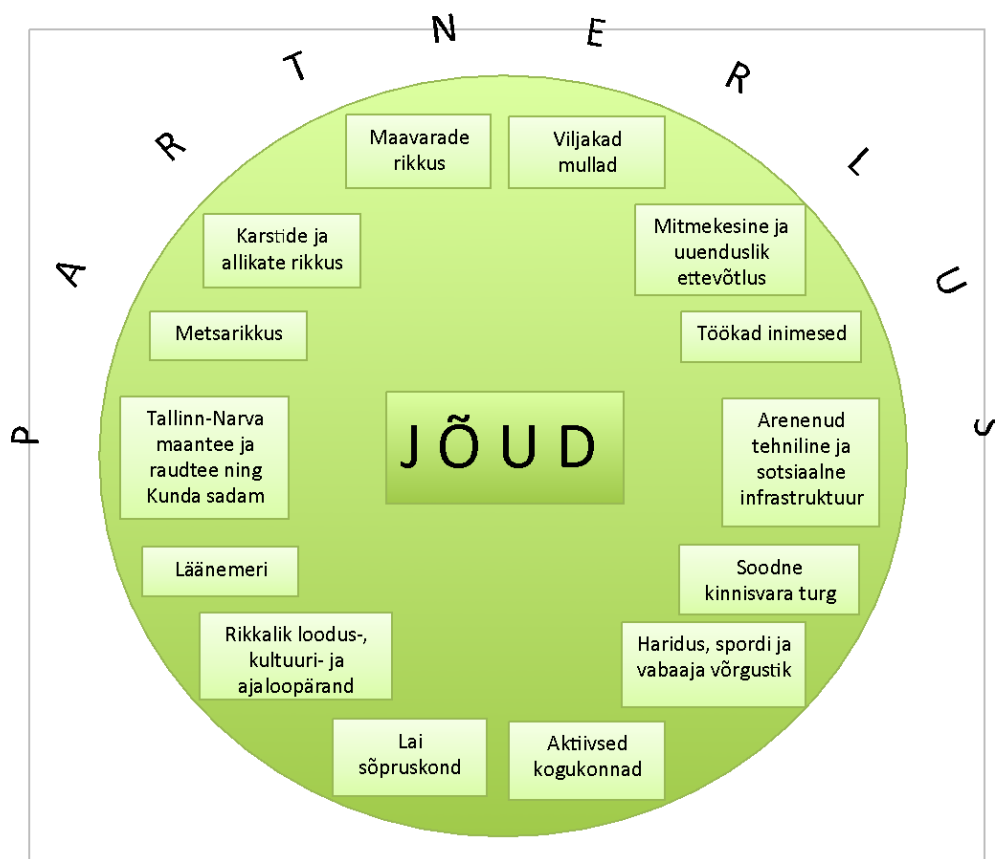
Soodne kinnisvaraturg - Kinnisvara hinnad on enamjaolt madalad, mis loob soodsad tingimused linnainimestele soetada kodu looduslikus puhtas keskkonnas.

Aktiivsed kogukonnad – Kohalikud MTÜd ja seltsingud on suhteliselt aktiivselt panustanud kohaliku kultuuri- ja seltsielu edendamisesse.

Haridus, spordi ja vabaaja võrgustik – Piirkonnas on head võimalused hariduse omandamiseks kuni kõrghariduseni, mis loob soodsad tingimused täiendõppeks ja noorte siia tulemiseks ning püsijäämiseks. Huvialaringidest on piirkonnas kõige enam (koori)laulu, rahvatantsu ja spordiringe eri vanusegruppidele. Piirkonna omavalitsustes on oma traditsioonilised üritused.

Lai sõpruskond – Uue perioodi strateegia koostamise käigus on sõlmitud mitmeid koostööleppeid partneritega nii kodu- kui välismaal (v.t meede 3.1).

Joonis 17. Piirkonna eripära.

Tulenevalt eripäradest on tegevuspiirkonna tunnuslauseks: **“Partnerluses peitub Jõud”**

3.3 MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna arengupotentsiaal ja -vajadused ning väljakutsed

Piirkonna eripäradest tulenevad tugevused ehk arengupotentsiaal, nõrkused ehk kitsaskohad, võimalused ehk arenguvajadused/väljakutsed ning ohud ehk riskid on esitatud järgnevas SWOT-analüüsis (tabel 4):

TUGEVUSED	NÕRKUSED
1. Kohalike ressursside rohkus - viljakad mullad, metsa, maavarade, karstide ja allikate rikkus, mere lähedus, Tallinn-Narva maantee ja raudtee, Kunda sadama olemasolu, rikkalik loodus-, kultuuri- ja ajaloopärand. 2. Soodne kinnisvaraturg. 3. Arenenud tehniline ja sotsiaalne infrastruktuur - esmavajalike avaliku ja erasektori teenuste olemasolu. 4. Mitmekesine ja uuenduslik ettevõtlus. 5. Töökad inimesed ja aktiivsed kogukonnad. 6. Hea haridus, spordi ja vabaaja võrgustik. 7. Loodud mitmeid sõprussidemeid elukeskkonna arendamiseks.	1. Piirkonna potentsiaal on ära kasutamata - kohalik eripära (ressurss) on ebapiisavalt kasutuselevõetud ja väärtustatud. 2. Elanikkonna tervisele ja erinevatele vanusegruppidele suunatud kogukonnateenuste vähesus. 3. Kogukondlike suhete killustatus, uute ideede ja sädeinimeste vähesus. 4. Madal ettevõtlikkus. 5. Haritud ja aktiivsemate inimeste lahkumine, tööjõu vananemine ja madal kvaliteet, vähene tähelepanu täiend- ja ümberõppele. 6. Piirkonna üldine vähene turundamine. 7. Vähene piirkonnasisene ja piirkondade vaheline (regionaalne ja rahvusvaheline) koostöö.

VÕIMALUSED	OHUD
1. Üldise elukvaliteedi parandamine piirkonnas.	1. Omavalitsuste ühinemine üheks omavalitsuseks haldusreformi tulemusena.
2. Ettevõtete konkurentsivõime, ettevõtlikkuse ja tööhõive suurendamine läbi uuenduslike ideede rakendamise ning piirkonna ressursside kaitsmise ja väärtustamise.	2. Majandusliku arengu ebastabiilsus, madal tööhõive, töökohtade vähesus.
3. Elanike tervise ja turvalisuse parandamine.	3. Elanike arvu vananemine ja vähenemine, noored ei pöördu pärast koolide lõpetamist tagasi kodukanti.
4. Elukestva õppe soodustamine.	4. Rahaliste vahendite nappus.
5. Elanike endi motivatsiooni tõus ise käed külge lüüa elu edendamiseks.	5. Puudulik või ebapiisav koostöö.
6. Mainekujundus ja ühisturundus.	6. Sihtrühmade huvi puudus ja passiivsus.
7. Eri tasanditel põhineva koostöö arendamine.	7. Poliitilised muutused.

Tabel 4. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna SWOT-analüüs.

Tugevuste detailne kirjeldus on toodud punktis 2.2, kitsaskohtade ja arenguvajaduste detailne kirjeldus Lisas 6 ning ohtude analüüs peatükis 10.

4. STRATEEGILINE MUDEL JA SELLE INTEGREERITUS JA UUENDUSLIKKUS

4.1 Piirkonna eripäral põhinev strateegiline mudel

MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna visioon

Aastal 2022 on MTÜ Partnerid tegevuspiirkonnas partnerlusel põhinev elamisväärne elukeskkond, konkurentsivõimeline ettevõtlus ja jätkusuutlikud kogukonnad.

Prioriteetsed valdkonnad ja strateegilised eesmärgid

MTÜ Partnerid strateegia on koostatud selleks, et edendada elu MTÜ Partnerid tegevuspiirkonnas kohalike inimeste algatuste ja kohaliku koostöö kaudu. Üldiseks põhimõtteks on suurendada kohalikku suutlikkust, luua töökohti ja mitmekesistada elu maapiirkonnas. Meeldiv ja väärtuslik elukeskkond, võimalused huvialadega tegelemiseks ning enesearenduseks, teenuste piisav kättesaadavus on eelduseks, et inimesed jääksid piirkonda elama ning et juurde tuleks ka uusi elanikke. Teiseks võrdselt oluliseks eelduseks on see, et inimestel oleks sissetulek. Ettevõtluse ja ettevõtlikkuse arendamine, säilitatud ja loodavad töökohad, suurenev palgatase piirkonnas – kõik see aitab kaasa, et inimesed siin jätkuvalt elaksid. Väärtustatakse elanike omaalgatust, MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna ühtse elukvaliteedi tagamist, väärtuslike töökohtade loomist, ühistegevust ja koostööd.

Tegevusgrupp keskendub piirkonna eripäradest tulenevate tugevuste ehk arengupotentsiaali edasiarendamisele, leevendamaks nõrkusi ehk kitsaskohti ning pidades silmas võimalusi ehk väljakutseid ja ohte ehk riske. Sellest tulenevalt on MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna peamiseks arenguvõtmeks kohalikud ressursid ning **kolmeks strateegiliseks valdkonnaks** on (joonis 18):

1. **Elukeskkonna arendamine**, mis hõlmab enda alla piirkonna atraktiivsuse suurendamist, kultuuri väärtustamist, ühtse identiteedi tugevdamist ja sotsiaalsete suhete tugevdamist. Valdkonna strateegiline eesmärk on: **Elamisväärne elukeskkond**. Eesmärgi elluviimiseks on kavandatud 2 meetet: Elukeskkonna investeringud ja Kohaliku kultuuri arendamine.
2. **Ettevõtluse arendamine**, mis hõlmab enda alla piirkonna kohalikul ressursil põhineva ettevõtluse mitmekesistamise ja konkurentsivõime tõstmise. Siia hulka kuulub a) kohalikul ressursil põhineva ettevõtluse alustamisega seotud tegevuste elluviimine ja ettevõtlikkuse suurendamine, b) tegutsevate ettevõtete konkurentsivõime suurendamine ning kohalikul ressursil põhinevate uudsete toodete ja teenuste väljaarendamine, keskendudes ettevõtete senisele panusele

tööjõuturul ja toodete/teenuste mitmekesistamisel. Valdkonna strateegiline eesmärk on: **Mitmekesine ja konkurentsivõimeline ettevõtlus**. Eesmärgi elluviimiseks on kavandatud 3 meedet: Ettevõtluse investeeringud, Ettevõtlikkuse ja konkurentsivõime arendamine ja COVID-19 mõju leevendamine.

3. **Koostöö arendamine** piirkondlikul, regionaalsel ja rahvusvahelisel tasandil. Valdkonna strateegiline eesmärk on: **Tugev ja jätkusuutlik koostöövõrgustik siseriiklikul ning rahvusvahelisel tasandil**. Eesmärgi elluviimiseks on kavandatud 1 meede: Jätkusuutlikud koostöövõrgustikud.

Strateegiline mudel

Joonis 18. MTÜ Partnerid strateegiline mudel.

4.2 Strateegia integreeritus ja uuenduslikkus

Strateegia uuenduslik olemus seisneb selles, et tegu ei ole maakondliku strateegiaga, vaid spetsiaalselt MTÜ Partnerid tegevuspiirkonda katva strateegiaga, mis muudab strateegia koostamise mõneti keerulisemaks. Ei saa otseselt lähtuda maakondlikest arengukavadest ega maakonna tasandil tehtud uuringutest jms. Samuti on uuenduslik lähenemine, kus ei tooda esile ei maakonna ega kohaliku omavalitsuse vajadusi, vaid meetmete kavandamisel on lähtutud tegevusgrupist kui tervikust, soovides tagada piirkonnale ühtlane areng.

Uue perioodi strateegia on võrreldes eelmise strateegiaga integreeritud ja uuenduslik, kuna:

- 1) selle koostamisse on kaasatud mitmeid piirkondlikke, regionaalseid, riiklikke ja rahvusvahelisi huvigruppe;
- 2) üheskoos huvigruppidega on välja selgitatud piirkonna ühtsus ja eripära ning sellest tulenev tunnuslause;
- 3) selle käigus on planeeritud mitmeid siseriiklikke ja rahvusvahelisi koostööprojekte;
- 4) see toob paremini välja seoseid eripära, tunnuslause, arengupotentsiaali, kitsaskohtade, arenguvajaduste, visiooni, strateegiliste valdkondade ja eesmärkide, läbiva printsiibi, kavandatud meetmete ja indikaatorite vahel;
- 5) on tugevalt seotud MAK prioriteetide ja teiste tähtsate arengudokumentidega.

Detailne sidusus on toodud välja Lisas 1.

MTÜ Partnerid on kujundanud kaks strateegilist valdkonda, milleks on kohalikul ressursil põhineva elukeskkonna ja ettevõtluse arendamine (hõlmavad enda alla kogukonna teenuste arendamist ja kultuuri väärtustamist ning ettevõtlikkuse ja ettevõtete konkurentsivõime suurendamist), mida täiendab kolmas strateegiline horisontaalne valdkond – koostöö arendamine.

Strateegiaga eelistatakse projekte, mis lähtuvad piirkonna eripärast, kitsaskohtadest ja arenguvajadustest ning vastavad läbivale printsiibile **“Hoitud ja väärtustatud kohalikud ressursid”**, kus: a) hoidmise all on mõeldud piirkonna eripärast tulenevate kohalike materiaalsete kui ka mittemateriaalsete ressursside kaitsmist, kindlustades sellega elamisväärsed elukeskkonda ja mitmekesist ettevõtlust tegevuspiirkonnas, b) väärtustamise all on mõeldud kohalikul ressursil ja ka unustatud vanal põhinevate uudsete ja uute toodete ning teenuste arendamist. See tähendab, et kõikide projektidega püüeldakse piirkonna jaoks uuenduslike lahenduste poole. Vastav lähenemine baseerub Leader-põhimõtetel “partnerlus”, “uuendused”, “koostöö”, “võrgustikutöö” ja “kohalik algatus”.

5. TEGEVUSKAVA

5.1 Meetmete valiku üldine põhjendus

MTÜ Partnerid eelmise perioodi strateegia rakendamise kogemus näitas, et meetmed olid laiapõhjalised ning sellest tulenevalt oli võimalik toetada ka väga erinevaid tegevusi. Vastav lähenemine tõi kaasa suure taotluste arvu, kõrge halduskoormuse hindamiskomisjonile ja tegevmeeskonnale. Sellest tulenevalt on uue perioodi strateegia ning meetmete väljakujundamisel olnud üheks eesmärgiks täpsemate fookuste seadmine ning seeläbi ressursi suunamine piirkonna arengu võtmetemadele arvestades sealjuures Leader-lähenemise põhimõtteid.

Tulenevalt teostatud uuringutest, strateegia koostamise protsessi raames toimunud kaasamisüritustest, strateegia juhtgrupi nõupidamisest ning eelneva perioodi kogemusest, keskendub käesolev strateegia kolmele peamisele strateegilisele valdkonnale, milleks on elukeskkonna arendamine, ettevõtluse arendamine ning koostöö arendamine. Kolme valdkonna peale rakendatakse kokku viite meetet. Horisontaalselt toetatakse kohalike ressursside hoidmist ja väärtustamist.

Vastavad põhimõtted toetavad Leader-programmi põhiprintsiipe “uuenduslikkus” ja “integreeritud koostöö”.

Poolikuid projekte, st selliseid projekte, mis pärast elluviimist jäävad ootama järgmise etapi rahastust, ei rahastata. Tegevuspiirkonna jaoks oluliste suurte projektide rahastamise põhimõtted läbi mitme taotlusvooru on järgmised: suurprojektid on võimalikud ainult meetmes 1.1 ning jätkuprojektid on ainult meetmes 3.1.

Strateegia rakenduskava ja meetmelehed koostatakse eraldi dokumendina ning kinnitatakse üldkoosoleku poolt.

5.2 Meetmete kirjeldused

VALDKOND 1: ELUKESKKONNA ARENDAMINE

Valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on elamisväärne elukeskkond.

Valdkonna raames toetatakse investeringuid elukeskkonna arendamisse, fookuseks on piirkonna üldise elukvaliteedi parandamine ja atraktiivsuse suurendamine ning kultuuri (sh pärandkultuuri) väärtustamine, edasiandmine ja tugevdamine. Küla sotsiaalse infrastruktuuri parandamise seisukohalt on oluline eelnevate programmide raames alustatud, külaelanike ühiseks tegevuseks mõeldud ühiskondlike ehitiste ja muude rajatiste kordategemise jätkamine. Eelistatud on: 1) noortele (kuni 26-aastased) suunatud projektid, kuna olulisemaks suunaks on tuua noored tagasi koju 2) terviseedenduslikud projektid, aitamaks kaasa elanike tervise ja turvalisuse parandamisele 3) kohaliku ressursi hoidmisele ja väärtustamisele suunatud projektid.

Teise meetmena toetatakse valdkonna raames piirkonna kultuuripärandi ja traditsioonide hoidmisele ning arendamisele suunatud tegevusi. Kultuuripärandi ja miljöö väärtustamine suurendab elukeskkonna atraktiivsust ning kogukond saab selles osas omaalgatuse korras palju ära teha. Tegevuste fookusteks on kogukondade sidususe suurendamine läbi ühistegevuste (uuenduslikud ühisüritused jms) ning võimekuse arendamine piirkonna jaoks oluliste kogukonnateenuste pakkumisel. Tegevuste peamiseks sihtgrupiks on kolmas sektor.

Meetmete rakendamisega soovitakse tagada piirkonnas ühtlane, elanikkonna vanusstruktuurile vastav elukvaliteet, pakkudes kõigile vanusegruppidele erinevaid võimalusi kogukonnale suunatud teenuste tarbimiseks kodule võimalikult lähedal. Valdkonna arendamise mõju avaldub tegevuspiirkonna sotsiaalse ja majandusliku mahajäämuse ning rahvaarvu vähenemise negatiivsete arengute pidurdumises. Valdkonna arendamise tulemusena kasvab elanike rahulolu kogukonnale suunatud teenuste ja kohaliku kultuuriga, paraneb MTÜ-de võimekus.

Valdkonna raames rakendatakse kahte meetet.

Meede 1.1. Elukeskkonna investeringud

Meetme eesmärk: Piirkonna atraktiivsuse ja elukvaliteedi kasv ning kogukonnateenuste kättesaadavuse paranemine läbi uuenduslike lahenduste leidmise.

Toetatavad tegevused:

- Avalikuks kasutamiseks mõeldud ja erinevatele sihtgruppidele suunatud kultuuri-, spordi-, haridus-, sotsiaal-, turismi- ja vabaajaobjektide rajamine (sh tehnovõrkude ehitamine, nendega liitumine, sissesõiduteed), parendamine ja sisustamine, sh multifunktsionaalsed külakeskused, küla- ja laagripidajad, ranna- ja puhkealad, avalikud pargid, väärtuslikud maastikud, liikumis- ja matkarajad,

spordi- ja mänguväljakud, teemapargid, loodusõppeobjektid, tervise- ja hoolekandeesutused, päevakeskused, lastehoid jm objektid.

- Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kättesaadavuse parandamine.

Mõjuindikaatorid:

- Elanike arv
  - ✓ Eesmärk: Elanike arvu vähenemine ei ole suurem kui 9% võrreldes baasaastaga (2008-2014 – 5%, baasstsenaarium 9%)
  - ✓ Allikas: Statistikaamet
- Kasusaajate arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 10000 kasusaajat
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused

Väljund- ja tulemusindikaatorid:

- Toetatud projektide arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 6 projekti taotlusvoorus, neist vähemalt 3 on noortele suunatud
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused
- Uute/parendatud objektide arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 6 uut/parendatud objekti taotlusvoorus esitatud projektide kohta
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring
- Kohalikul ressursil põhinevate arendatud, uute või uudsete kogukonnale suunatud teenuste arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 2 arendatud, uut või uudset kogukonnale suunatud teenust perioodi jooksul esitatud projektide kohta
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring

Sihtgrupp:

- MTÜ Partnerid tegevusgrupi kohalikud omavalitsused.
- MTÜ-d ja SA-d.
- Kogukonnateenuste arendamisel lisaks ka mikro- ja väikeettevõtted (osaühingud, aktsiaseltsid, täisühingud, usaldusühingud, tulundusühistud, füüsilisest isikust ettevõtjad).

Nõuded toetuse taotlejatele ja saajatele:

- MTÜ-de, SA-de ning mikro- ja väikeettevõtete juriidiline aadress ja tegutsemiskoht peab olema MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas.
- Investeering teostatakse MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas.

Toetuse suurus ja määr:

- Maksimaalne toetuse suurus on kuni 186 000 EUR.
- Toetuse määr on reguleeritud Maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".

Hindamiskriteeriumid:

Kogukonnateenuse arendamise projektitaotluse peab heaks kiitma kohaliku tegevusgrupi üldkoosolek.

Jrk nr	Hindamiskriteeriumid	Hinde-punktide skaala	Osakaal	Eelistused
1	Projekti üldine mõju tegevuspiirkonnale, sh mõju elukvaliteedi parandamisele	1-5	30%	Eelistatud on: 1) noortele (kuni 26-aastased) suunatud projektid, kuna olulisemaks
2	Projekti tulemuste jätkusuutlikkus	1-5	25%	

3	Objekti funktsionaalsus, teenuse/toote lisandväärtus ja uuenduslikkus	1-5	20%	suunaks on tuua noored tagasi koju; 2) terviseedenduslikud projektid, aitamaks kaasa elanike tervise ja turvalisuse parandamisele; 3) kohaliku ressursi hoidmisele ja väärtustamisele suunatud projektid.
4	Kasusaajate hulk investeeringu suuruse kohta	1-5	10%	
5	Kulude otstarbekus	1-5	10%	
6	Projekti kuuluvus meetme eelistuste hulka	1-5	5%	

Tabel 5. Meetme 1.1. hindamiskriteeriumid.

Hindamiskriteeriumide täpsem sisu on välja toodud MTÜ Partnerid projektitoetuste taotluste hindamise korras.

Meetme panus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisesse:
Meede vastab prioriteetidele nr 6 ning panustab sihtvaldkondadesse 6A, 6B ja 6C.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1305/2013 sätestatud artiklitele nr 20 (Põhiteenused ja küla uuendus maapiirkonnas) ja 45 (Investeeringud).

Meede 1.2. Kohaliku kultuuri arendamine

Meetme eesmärk:

Väärtustatud tegevuspiirkonna kultuur ning tugevnenud omaalgatus, koostöötahe ja sotsiaalsed suhted.

Toetatavad tegevused:

- Kogukonna loodus-, kultuuri- ja ajaloopärandil põhinevate sündmuste ja ürituste käivitamine ja arendamine.
- Terviseedendusele, sotsiaalsele kaasatusele ja turvalisuse tõstmisele suunatud tegevused.
- Pärandkultuuri jäädvustamine (sh ajalugu talletavad teosed ja uuringud jm), edasiandmine ja arendamine.
- Kogukonnateenuste loomine ja arendamine, sh sotsiaalteenuste arendamine ja laiendamine (sh sotsiaalsete probleemide ennetustöö tugevdamine).
- Piirkonna turundamine, sh piirkonda tutvustavate materjalide koostamine, väljaandmine ja esitlemine, teavitustegevused, siseriiklikel messidel osalemine jne, matkaradadele jm turismi- ja vabaajaobjektidele infoviitade, teabetahvlite, kaartide jms paigaldamine.
- Eelnimetatud tegevusi toetavate väikeinfrastruktuuride loomine, tõhustamine ja laiendamine.
- Mentorite ja ekspertide kaasamine.
- Ühised projektid ülalnimetatud tegevuste elluviimisel.

Mõjuindikaatorid:

- Paranenud võimekusega MTÜ-de arv
  - ✓ Eesmärk: Vähemalt 25 MTÜ'd, kelle võimekus on paranenud
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring

Väljund- ja tulemusindikaatorid:

- Toetatud projektide arv
  - ✓ Eesmärk: keskmiselt 15 projekti taotlusvoorus, sh 7 noortele suunatud projekti
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused
- Läbiviidud ürituste ja nendes osalejate arv

- ✓ Eesmärk: vähemalt 10 läbiviidud üritust esitatud projektide kohta, milles osales kokku vähemalt 25000 osalejat
- ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring
- sh läbiviidud terviseedenduslike ürituste ja nendes osalejate arv
  - ✓ Eesmärk: 3 läbiviidud üritust taotlusvoorus esitatud projektide kohta, milles osales kokku vähemalt 21500 inimest
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring
- Uute/uudsete kogukonnale suunatud teenuste arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 30 uut/uudset kogukonnale suunatud teenust perioodi jooksul esitatud projektide kohta
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused

Sihtgrupp:

- MTÜ Partnerid tegevusgrupi kohalikud omavalitsused.
- MTÜ-d ja SA-d, MTÜ Partnerid.
- Mikro- ja väikeettevõtted (osaühingud, aktsiaseltsid, täisühingud, usaldusühingud, tulundusühistud, füüsilisest isikust ettevõtjad).

Nõuded toetuse taotlejatele ja saajatele:

- MTÜ-de, SA-de ning mikro- ja väikeettevõtete juriidiline aadress ja tegutsemiskoht peab olema MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas. MTÜ Partnerid juriidiline aadress võib olla teine.

Toetuse suurus ja määr:

- Maksimaalne toetuse suurus on kuni 10 000 EUR.
- Toetuse määr on reguleeritud Maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".

Hindamiskriteeriumid:

Kogukonnateenuse arendamise projektitaotluse peab heaks kiitma kohaliku tegevusgrupi üldkoosolek.

Jrk nr	Hindamiskriteeriumid	Hindepunktide skaala	Osakaal	Eelistused
1	Projekti üldine mõju tegevuspiirkonnale, sh elanike omaalgatusele, aktiivsusele ja sotsiaalsele suhtlemisele	1-5	30%	Eelistatud on: 1) noortele (kuni 26-aastased) suunatud projektid, kuna olulisemaks suunaks on tuua noored tagasi koju; 2) terviseedenduslikud projektid, aitamaks kaasa elanike tervise ja turvalisuse parandamisele; 3) kohaliku ressursi hoidmisele ja väärtustamisele suunatud projektid.
2	Projekti tulemuste jätkusuutlikkus	1-5	25%	
3	Projekti lisandväärtus ja uuenduslikkus	1-5	20%	
4	Projektist kasusaajate arv	1-5	10%	
5	Kulude otstarbekus	1-5	10%	
6	Projekti kuuluvus meetme eelistuste hulka	1-5	5%	

Tabel 6. Meetme 1.2. hindamiskriteeriumid.

Hindamiskriteeriumide täpsem sisu on välja toodud MTÜ Partnerid projektitoetuste taotluste hindamise korras.

Meetme panus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisesse:
Meede vastab prioriteetidele nr 1 ja 6 ning panustab sihtvaldkondadesse 1A, 1C, 6A ja 6B.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1305/2013 sätestatud artiklitele nr 20 (Põhiteenused ja külauuendus maapiirkonnas), 35 (Koostöö) ja 45 (Investeeringud).

VALDKOND 2: ETTEVÕTLUSE ARENDAMINE

Valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on mitmekesine ja konkurentsivõimeline ettevõtlus.

Valdkonna raames toetatakse meetmetena investeeringuid ettevõtlusesse, ettevõtlikkuse ja ettevõtete konkurentsivõime tõstmisele kaasa aitavaid tegevusi ning COVID-19 põhjustatud kriisi mõjuga toimetulemist soodustavaid tegevusi. Ettevõtlustegevuse mitmekesistamine on üks konkurentsivõime parandamise, täiendavate sissetulekute saamise ja COVID-19 negatiivse mõju leevendamise võimalusi. Tegevuspiirkonnas on ressursse, mida kasutades on võimalik maa ja linna erinevusi tasakaalustada. Tuginedes piirkonna vajadustele, toetatakse kohalike ettevõtete loomist ja arendamist, mille fookuseks on kohalikul ressursil põhinevate uudsete toodete ja teenuste väljaarendamine, seejuures kaitstes ja hoides olemasolevaid ressursse. Kohaliku ressursi all peetakse silmas nii loodusvarasid, maastikku, töajõudu, piirkonnale iseloomulikke oskusi ja traditsioone. Tegevuste peamiseks sihtgrupiks on MTÜ Partnerid tegevuspiirkonda registreeritud ja seal tegutsevad mikro- ja väikeettevõtted. Ettevõtlusalaste koolituste, ettevõtluskonkursside, -messide, -päevade ja -õppe korraldamisega seotud tegevuste osas lisanduvad sihtgruppi ka MTÜ Partnerid tegevuspiirkonda registreeritud MTÜ-d, KOV-id ja MTÜ Partnerid.

Valdkonna arendamise mõju avaldub uute algatuste ja ettevõtete arvus, paranenud konkurentsivõimega ja COVID-19 negatiivsest mõjust tingitud olukorrast väljunud ettevõtete arvus. Valdkonna arendamise tulemusena tekib piirkonda uusi ja parendatud tooteid/teenuseid, töökohti, suureneb ettevõtlikkus ja konkurentsivõime, paranevad ettevõtete töötajate oskused, COVID-19 negatiivse mõju all kannatanud ettevõtted on loonud uusi tooteid/teenuseid või lahendusi.

Valdkonna raames rakendatakse kolme meedet. Meetmete rakendamisega soovitakse MTÜ Partnerid piirkonna ettevõtluses paremini rakendada kohaliku toorainet, ressursi, potentsiaali (kohalik inimene, kultuur, loodus, miljööparand, säästev energia, mereäärne asukoht) ning parandada ettevõtluskeskkonda, suurendada ettevõtlikkust ja ettevõtjate konkurentsivõimet, aidata kaasa COVID-19 negatiivse mõju leevendamisele ning luua seeläbi paremad võimalused majandusraskustega toimetulekuks, pakkuda elanikele ja külastajatele uusi tooteid ja teenuseid, soodustada ettevõtete integreerimist ja keskkonnasäästlikumat majandamist.

Meede 2.1. Ettevõtluse investeeringud

Meetme eesmärk:

Piirkonnas tegutsevate ettevõtjate elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse kasv läbi kohalikul ressursil põhinevate uudsete toodete ja teenuste arendamise ning olemasolevate ressursside hoidmise.

Toetatavad tegevused:

- Kohalikul ressursil põhinevate uudsete ja uute teenuste/toodete (sh kohalik toit) väljaarendamine, mis on eelkõige suunatud tegevuspiirkonna ettevõtetele ja elanikkonnale.
- Kohalikul ressursil põhineva alternatiivenergia kasutuselevõtmine (sh biomassi, hakkepuidu, energიაvõsa, tuule jms kasutuselevõtmine energiatootmiseks jms).
- Tõestatud vajadusega uute toodete prototüüpide valmistamise ja turustamise toetamine.
- Lühikese toidutarneahela arendamine tootjalt tarbijani.

- Töökeskonna parendamine (tööohutus, keskkonnakaitse, keskkonnahoid, taaskasutus jne).
- Protsesside efektiivsuse parendamine.
- Ühised projektid ülalnimetatud tegevuste elluviimisel.

Mõjuindikaatorid:

- Uute ettevõtete arv
  - ✓ Eesmärk: ettevõtete arvu kasv vähemalt 50% võrreldes baasaastaga (2007-2014 – 75%)
  - ✓ Allikas: Statistikaamet
- Arendatud tegutsevate ettevõtete arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 40 ettevõtet
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused
- Taotlejate poolt loodud/säilitatud töökohtade arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 90 uut või säilitatud töökohta
  - ✓ Allikas: Kuluaruanded

Väljund- ja tulemusindikaatorid:

- Toetatud projektide arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 10 projekti taotlusvoorus
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused
- Kohalikul ressursil põhinevate uute või uudsete toodete/teenuste arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 10 uut või uudet toodet ja teenust taotlusvoorus esitatud projektide kohta
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring

Sihtgrupp:

- Mikro- ja väikeettevõtted (osaühingud, aktsiaseltsid, täisühingud, usaldusühingud, tulundusühistud, füüsilisest isikust ettevõtjad).

Nõuded toetuse taotlejatele ja saajatele:

- Mikro- ja väikeettevõtete juriidiline aadress ja tegutsemiskoht peab olema MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas.
- Investeering teostatakse MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas.

Toetuse suurus ja määr:

- Maksimaalne toetuse suurus on kuni 15 000 EUR.
- Toetuse määr on reguleeritud Maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".

Hindamiskriteeriumid:

Jrk nr	Hindamiskriteeriumid	Hindepunktide skaala	Osakaal	Eelistused
1	Uue või uudse toote või teenuse loomine	1-5	30%	Eelistatud on projektid, mille fookuseks on kohalikul ressursil põhinevate uudsete toodete ja teenuste väljaarendamine, seejuures kaitstes ja hoides olemasolevaid ressursse.
2	Projekti lisandväärtus	1-5	25%	
3	Projekti tegevuste ja investeeringute jätkusuutlikkus ja teostatavus	1-5	25%	
4	Mõju töökeskonna paranemisele	1-5	15%	
5	Kulude otstarbekus	1-5	5%	

Tabel 7. Meetme 2.1. hindamiskriteeriumid.

Hindamiskriteeriumide täpsem sisu on välja toodud MTÜ Partnerid projektitoetuste taotluste hindamise korras.

Meetme panus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisesse:
Meede vastab prioriteetidele nr 1, 2, 3, 5 ja 6 ning panustab sihtvaldkondadesse 1A, 2A, 3A, 5B, 5C, 6A ja 6B.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1305/2013 sätestatud artiklitele nr 17 (Investeeringud materiaalsesse varasse), 19 (Põllumajandusettevõtete ja ettevõtluse areng), 20 (Põhiteenused ja külaaueenduse maapiirkonnas), 26 (Metsamajandus), 35 (Koostöö) ja 45 (Investeeringud).

Meede 2.2. Ettevõtlikkuse ja konkurentsivõime tõstmine

Meetme eesmärk:

Olemasolevate ja potentsiaalsete ettevõtjate ettevõtlikkuse kasv ning paranenud ettevõtete konkurentsivõime.

Toetatavad tegevused:

- Ettevõtlikkuse suurendamine mitmete ettevõtlust propageerivate ürituste kaudu, sh õpilasfirmade, -malevate, tööpraktika, koolituste, õppereiside jm noorte initsiatiivikust toetatavate algatuste käivitamine ja läbiviimine.
- Ettevõtjate teadmiste ja oskuste edendamine koolituste, töötubade, õppereiside jms ning mentorite ja ekspertide kaasamise kaudu.
- Erinevate toodete ja teenuste otseturundamisele suunatud tegevused (sh turu-uuringute koostamine, messidel osalemine jm).
- Ettevõtjate võrgustike arendamine.
- Investorite piirkonda tulemist hõlbustavad tegevused.
- Ühised projektid ülnimetatud tegevuste elluviimisel.

Mõjuindikaatorid:

- Uute ettevõtete arv
  - ✓ Eesmärk: ettevõtete arvu kasv vähemalt 50% võrreldes baasaastaga (2007-2014 – 75%)
  - ✓ Allikas: Statistikaamet
- Projekti elluviimise tulemusena loodud uute toodete/teenuste arv
  - ✓ Eesmärk: 10 uut toodet/teenust
  - ✓ Allikas: Projekti aruandlus
- Paranenud konkurentsivõimega ettevõtete arv
  - ✓ Eesmärk: 50 ettevõtet
  - ✓ Allikas: Projekti aruandlus

Väljund- ja tulemusindikaatorid:

- Toetatud projektide arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 8 projekti kokku
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused
- Ettevõtete konkurentsivõime suurendamisele suunatud projektide arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 5 projekti kokku
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring

Sihtgrupp:

- Mikro- ja väikeettevõtted (osaühingud, aktsiaseltsid, täisühingud, usaldusühingud, tulundusühistud, füüsilisest isikust ettevõtjad).
- Ettevõtlusalaste koolituste, ettevõtluskonkursside, -messide, -päevade ja -õppe korraldamisega seotud tegevusteks võivad toetust taotleda ka MTÜ-d ja SA-d, MTÜ Partnerid tegevusgrupi KOV-id ning MTÜ Partnerid ise.

Nõuded toetuse taotlejatele ja saajatele:

- MTÜ-de, SA-de ning mikro- ja väikeettevõtete juriidiline aadress ja tegutsemiskoht peab olema MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas. MTÜ Partnerid juriidiline aadress võib olla teine.

Toetuse suurus ja määr:

- Maksimaalne toetuse suurus on kuni 10 000 EUR.
- Toetuse määr on reguleeritud Maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".

Hindamiskriteeriumid:

Jrk nr	Hindamiskriteeriumid	Hinde-punktide skaala	Osakaal	Eelistused
1	Projekti mõju ettevõtjate ettevõtlikkusele ja konkurentsivõimele	1-5	30%	Eelistatud on projektid, mille fookuseks on kohalikul ressurtsil põhinevate uudsete toodete ja teenuste väljaarendamine, seejuures kaitstes ja hoides olemasolevaid ressursse.
2	Projekti tulemuste jätkusuutlikkus	1-5	20%	
3	Projekti lisandväärtus ja uuenduslikkus	1-5	20%	
4	Projektis osalejate arv	1-5	15%	
5	Kulude otstarbekus	1-5	10%	
6	Projekti kuuluvus meetme eelistuste hulka	1-5	5%	

Tabel 8. Meetme 2.2. hindamiskriteeriumid.

Hindamiskriteeriumide täpsem sisu on välja toodud MTÜ Partnerid projektitoetuste taotluste hindamise korras.

Meetme panus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisesse:

Meede vastab prioriteetidele nr 1, 2, 3 ja 6 ning panustab sihtvaldkondadesse 1A, 1B, 1C, 2A, 3A, 6A ja 6B.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1305/2013 sätestatud artiklitele nr 14 (Teadmussiire ja teavitus), 19 (Põllumajandusettevõtete ja ettevõtluse areng) ja 35 (Koostöö).

Meede 2.3. COVID-19 mõju leevendamine

Meetme eesmärk:

Toetada MTÜ Partnerid tegevusiirkonnas jätkusuutlikku taastumist COVID-19 negatiivse mõju tagajärgedest läbi toodete/teenuste ja/või lahenduste loomise, arendamise või kohandamise.

Toetatavad tegevused:

- Kohalikul ressurtsil põhinevate uute teenuste/toodete väljaarendamine või olemasolevate kohandamine ja/või uudsete (sh digitaalsete) lahenduste loomine, mis aitavad kriisist taastuda, selle mõjudega kohaneda ja ära hoida uuest võimalikust kriisist tulenevaid riske.

- Tõestatud vajadusega uute toodete või lahenduste prototüüpide valmistamise ja turustamise toetamine.
- Koolituste läbiviimine.

Mõjuindikaatorid:

- COVID-19 negatiivsest mõjust taastunud ettevõtete arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 10 ettevõtet
  - ✓ Allikas: Rahastatud projektitaotlused
- Taotlejate poolt säilitatud või taastatud töökohtade arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 20 säilitatud või taastatud töökohta
  - ✓ Allikas: Kuluaruanded

Väljund- ja tulemusindikaatorid:

- Toetatud projektide arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 10 projekti
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused
- Projekti elluviimise tulemusena loodud uute toodete/teenuste ja/või lahenduste arv
  - ✓ Eesmärk: vähemalt 10 uut toodet/teenust ja/või lahendust
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused

Sihtgrupp:

- Mikro- ja väikeettevõtted (osaühingud, aktsiaseltsid, täisühingud, usaldusühingud, tulundusühistud, füüsilisest isikust ettevõtjad) ning ettevõtlustulu teenivad MTÜ'd, kelle müügitulu on langenud, ning MTÜ Partnerid.

Nõuded toetuse taotlejatele ja saajatele:

- Taotleja, välja arvatud MTÜ Partnerid, juriidiline aadress ja tegutsemiskoht peab olema MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas.
- Investeering teostatakse MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnas.

Toetuse suurus ja määr:

- Maksimaalne toetuse suurus on kuni 10 000 EUR.
- Toetuse määr on reguleeritud Maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".

Hindamiskriteeriumid:

Jrk nr	Hindamiskriteeriumid	Hindepunktide skaala	Osakaal	Eelistused
1	COVID-19 mõjul enim majandusraskustesse sattunud ettevõtted (müügitulu languse alusel)	1-5	30%	Eelistatud on COVID-19 kriisi enim kannatanud ettevõtlussektorid ning projektid, mille fookuseks on kohalikul ressursil põhinevate uudsete toodete ja teenuste väljaarendamine, seejuures kaitstes ja hoides olemasolevaid ressursse.
2	Uued või kohandatud tooted/teenused ja/või lahendused	1-5	30%	
3	Projekti tegevuste ja investeeringute jätkusuutlikkus ja teostatavus	1-5	20%	
4	Projekti kuuluvus meetme eelistuste hulka	1-5	10%	
5	Kulude otstarbekus	1-5	10%	

Tabel 9. Meetme 2.1. hindamiskriteeriumid.

Hindamiskriteeriumide täpsem sisu on välja toodud MTÜ Partnerid projektitoetuste taotluste hindamise korras.

Meetme panus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisesse:
Meede vastab prioriteetidele nr 1, 2, 3, 5 ja 6 ning panustab sihtvaldkondadesse 1A, 2A, 3A, 5B, 5C, 6A ja 6B.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1305/2013 sätestatud artiklitele nr 17 (Investeeringud materiaalsesse varasse), 19 (Põllumajandusettevõtete ja ettevõtluse areng), 20 (Põhiteenused ja küla uuendus maapiirkonnas), 26 (Metsamajandus), 35 (Koostöö) ja 45 (Investeeringud).

VALDKOND 3: KOOSTÖÖ ARENDAMINE

Valdkonna eesmärgiks on tugev ja jätkusuutlik koostöövõrgustik piirkondlikul, regionaalsel ja rahvusvahelisel tasandil.

Koostöövõrgustike arendamine toimub ühe meetme raames – Jätkusuutlikud koostöövõrgustikud. Valdkonna raames toetatakse juba toimivate siseriiklike ja rahvusvaheliste võrgustike edasiarendamist ning uute võrgustike loomist ja arendamist. Koostöö arendamise tegevused peavad kaasa aitama kõigis meetmetes väljatoodud eesmärkide täitmisele. Tegevuste sihtgrupiks on MTÜ Partnerid.

Meetme raames kavandatud koostööpartnerid on nimetatud tabelis 10.

Koostöö tasand	Koostööpartnerid
Piirkondlik tasand	Kohalikud omavalitsused - igakülgne koostöö, piirkonna võrgustikutöö toetamine, KOV-de arengukavade ja strateegiate ühtlustamine, oma piirkonna MTÜ-de toetamine; Piirkonna elanikud - uute ideede algatajad, üritustel osalejad, otsesed kasusaajad. Kolmanda sektori organisatsioonid ja vabatahtlikud - igakülgne koostöö, piirkonna võrgustikutöö toetamine, koolituste, seminaride, infopäevade jne korraldamine; Ettevõtted - tugevad ja jätkusuutlikud ettevõtted, uute töökohtade loomine, noorte ettevõtluse toetamine ja koostöö, piirkonna võrgustikutöö toetamine.
Maakondlik tasand	Lääne-Viru Omavalitsuste Liit, Lääne-Viru Arenduskeskus, maakonna haridusasutused, PAIK, Arenduskoda, Virumaa Koostöökogu - ühisürituste korraldamine, kaasfinantseerimine; järelevalveasutused (pääste, politsei, keskkond, muinsuskaitse jt) - nõustamine ja teadlikkuse tõstmine, vastutulelikkus ja mõistlikkus koostöö korraldamisel.
Riiklik tasand	Teised LEADER tegevusgrupid Eestis – koostöö korraldamine; teadus- ja haridusasutused (TÜ, EMÜ, TTÜ, TLÜ), PRIA, Maaeluministeerium, Põllumajandusuuringute Keskus - nõustamine ja koolituste korraldamine.
Rahvusvaheline tasand	Teiste riikide LEADER tegevusgrupid Euroopas, ettevõtluse ja elukeskkonna arengut suunavad avaliku ja kolmanda sektori organisatsioonid – pikaajaliste koostöökogemuste jagamine, koostöö korraldamine.

Tabel 10. Koostööpartnerid.

MTÜ Partnerid on viinud ja viimas ellu mitmeid koostööprojekte projekte paljude partneritega (tabel 11):

Koostööpartnerid	Koostöö teemad

MTÜ Kirderanniku Koostöökogu, MTÜ Virumaa Koostöökogu, MTÜ Peipsi-Alutaguse Koostöökoda, MTÜ Arenduskoda, MTÜ PAIK, Ida-Harju Koostöökoda, Põhja-Harju Koostöökogu, MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing	Koostöö teemad on: kohalik toit, turism, noored, ettevõtlus ja elukeskkond. Vajadusel tehakse koostööd ka teistel teemadel. Koostöö sisaldab järgmisi tegevusi: 1. koostööprojektide ettevalmistamine, kooskõlastamine ja teavitamine; 2. koolituste, seminaride ja muude ühiste tegevuste korraldamine; 3. ettepaneku tegemine Eesti LEADER Liidu juhatuse liikme kandidaadi osas; 4. töögruppide moodustamine; 5. tegevusvaldkonna seadusandluse arutamine; 6. LEADER toetuse menetlemise protseduuride osas info ja kogemuste jagamine; 7. Eesti LEADER Liidu ja ELARD teemade arutamine ja ettepanekute tegemine; 8. ühtsete seisukohtade kujundamine suhtlemisel Maaeluministeeriumi ja PRIAga. Koostööprojektid: „Põhja-Eesti kohalik toit“ „Põhja-Eesti kohalik toit tuntuks“ „Pealinnast piirilinna“ „Viru LEADER võrgustiku tugevdamine“
MTÜ Järva Arengu Partnerid, MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu	Ühised konverentsid, seminarid, valdkondlikud kogemustevahetused (loomemajandus, noored jm). Noorte ettevõtlikkuse kasvatamine – ettevõtlusõpe noortele, noortega tegelevatele inimestele, lastevanematele; ühisüritused ja ühistegevused, teemalaagrid, konverentsid, seminarid, noortekojad.
Vinni vald	Koostööprojektid: „Elamustoitlustus koos seiklusega“ „Et töö ei tapaks tegijat“
MTÜ Virumaa Mahetootjad	Koostööprojektid: „Mahetooraine Põhja-Eesti toidukultuuris“ „Kohaliku toidu päevade korraldamine, projekti tulemuste tutvustamine ning lõpuseminari korraldamine“

Tabel 11. Riigisisised koostööprojektid.

Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvaheline koostöö tugineb peamiselt juba toimivatele siseriiklikele ja rahvusvahelistele võrgustikele ja nende edasiarendamisele (tabel 12). Toimivad koostööprojektid on järgmised:

Koostööpartnerid	Koostöö teemad
LAG Aktiivinen Pohjois-Satakunta (Soome), CINOVECO (Tšehhi), MTÜ Järva Arengu Partnerid	Koostööprojekt „YEAH - noorte ettevõtlikkuse kasvatamine“ („Activity growth of youngster“). Koostööprojekti tegevused: 1. ettevõtlusõpe noortele, noortega tegelevatele inimestele, lastevanematele; 2. ühisüritused ja ühistegevused, teemalaagrid, konverentsid, seminarid, noortekojad.
GAL Colinele Prahovei (Rumeenia), Ida-Harju Koostöökoda	Koostööprojekt „Amaze me Leader“

Tabel 12. Rahvusvahelised koostööprojektid.

Lisaks nimetatule arendatakse koostöös välja mitmeid muid koostöö teemasid, mis aitavad saavutada MTÜ Partnerid visiooni.

Valdkonna arendamise mõju avaldub siseriiklike ja rahvusvaheliste koostööprojektide arvus. Valdkonna arendamise tulemusena tekivad uued koostöövõrgustikud mõlemal tasandil, suureneb koostööprojektide raames läbiviidud üritustel osalejate arv.

Valdkonna raames rakendatakse ühte meetet.

Meede 3.1. Jätkusuutlikud koostöövõrgustikud

Meetme eesmärk: Tugevad olemasolevad ja uued koostöövõrgustikud.

Toetatavad tegevused:

- Messide, konverentside, seminaride, koolituste, ümarlaudade, kogemuste vahetamise reise korraldamine ja nendel osalemine.
- Uuringute koostamine.
- Klastrite väljaarendamine.
- Piirkonna ressursside turundamine.

Mõjuindikaatorid:

- Koostöövõrgustike arv
  - ✓ Eesmärk: Kokku on loodud vähemalt 5 koostöövõrgustikku
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring

Väljund- ja tulemusindikaatorid:

- Siseriiklike Koostööprojektide arv
  - ✓ Eesmärk: 1 siseriiklik koostööprojekt
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring
- Rahvusvaheliste koostööprojektide arv
  - ✓ Eesmärk: 1 rahvusvaheline koostööprojekt
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring
- Läbiviidud üritustel osalejate arv
  - ✓ Eesmärk: Vähemalt 25 osalejat ühe ürituse kohta
  - ✓ Allikas: Projektitaotlused, rahastatud projektide mõju-uuring

Sihtgrupp:

- MTÜ Partnerid.

Nõuded toetuse taotlejatele ja saajatele:

- Kasusaajad peavad olema MTÜ Partnerid tegevusgrupi piirkonnast.

Toetuse suurus ja määr:

- Maksimaalne toetuse suurus on 25 000 EUR.
- Toetuse määr on reguleeritud Maaeluministri 23.10.2015 määrusega nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".

Hindamine:

Vastavalt koostöö taotluste menetlemise korrale ei läbi MTÜ Partnerid taotlus hindamisprotsessi. Taotluse kinnitab üldkoosolek ja rahastamisotsuse teeb PRIA.

Meetme panus Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisesse:
Meede vastab prioriteetidele nr 1 ja 6 ning panustab sihtvaldkondadesse 1A, 1C, 6A ja 6B.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 1305/2013 sätestatud artiklile nr 44 (LEADER koostöötegevus).

6. KAASAMINE, STRATEEGIA RAKENDAMINE JA SEIRE

6.1 Strateegia koostamine ja kaasamise protsess

MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna strateegia 2014-2020 koostamine toimus perioodil märts 2013 – märts 2015 ning uuendamine mai-juuni 2021. Strateegia konsultandiks valiti KT Europroject Management OÜ, projektjuhiks oli Katrin Suursoo.

Strateegia koostamine põhines järgmistel sisenditel:

- piirkonna sotsiaalmajanduslik analüüs ning sellest tulenevad väljakutsed,
- strateegia uuendamise raames MTÜ Partnerid liikmete, koostööpartnerite ning teiste avaliku-, era- ja kolmanda sektori esindajate osavõtul läbiviidud arutelude tulemused,
- senise tegevuse ning strateegia analüüs;
- piirkondlikud uuringud.

Kaasamise eesmärk on tagada strateegia tasakaalustatus, suurendades mittetulundus-, era- ja avaliku sektori osalust strateegia kavandamisel ja elluviimisel.

MTÜ Partnerid strateegia koostamise protsessi on kaasatud huvirühmi kõigist sektoritest ning loodud mitmed töögrupid ja komisjonid:

- Töögrupid: ettevõtluse arendamise töögrupid, elukeskkonna arendamise töögrupid, üldkoosolek ja juhatus.
- Komisjonid: hindamiskomisjon, seirekomisjon.
- Siseriiklikud ja rahvusvahelised koostööpartnerid.

Teemavaldkondade kaupa on toodud järgmiste strateegia koostamise protsessi kaasatud sotsiaalsed grupid (joonis 19):

Elukeskkond	Ettevõtluskeskkond
• Piirkonna elanikud (sh erivajadustega inimesed, vähemusrühmused jt) • Kolmas sektor • Kultuuri-, spordi- ja ajaloo inimesed • Kohalikud omavalitsused • Piirkonna külastajad	• Piirkonnas tegutsevad ettevõtjad • Ettevõtlusega alustada soovivad piirkonna elanikud • Piirkonna noored, sh õpilased

Joonis 19. Sotsiaalsed grupid.

Kaasatud huvigruppidest annab täiendava ülevaate [Lisa 1](#).

Strateegia koostamist koordineeris strateegia juhtgrupp, mis koosnes juhatuse ja hindamiskomisjoni liikmetest. Kokku toimus strateegia koostamise raames 27 arutelu, kus osales ligi 250 inimest, sh tegevuspiirkonna omavalitsuste, ettevõtete ja kolmanda sektori, kui ka peamiste koostööpartnerite esindajad.

Strateegia koostamise protsessi raames teostatud tegevused olid järgmised (tabel 13):

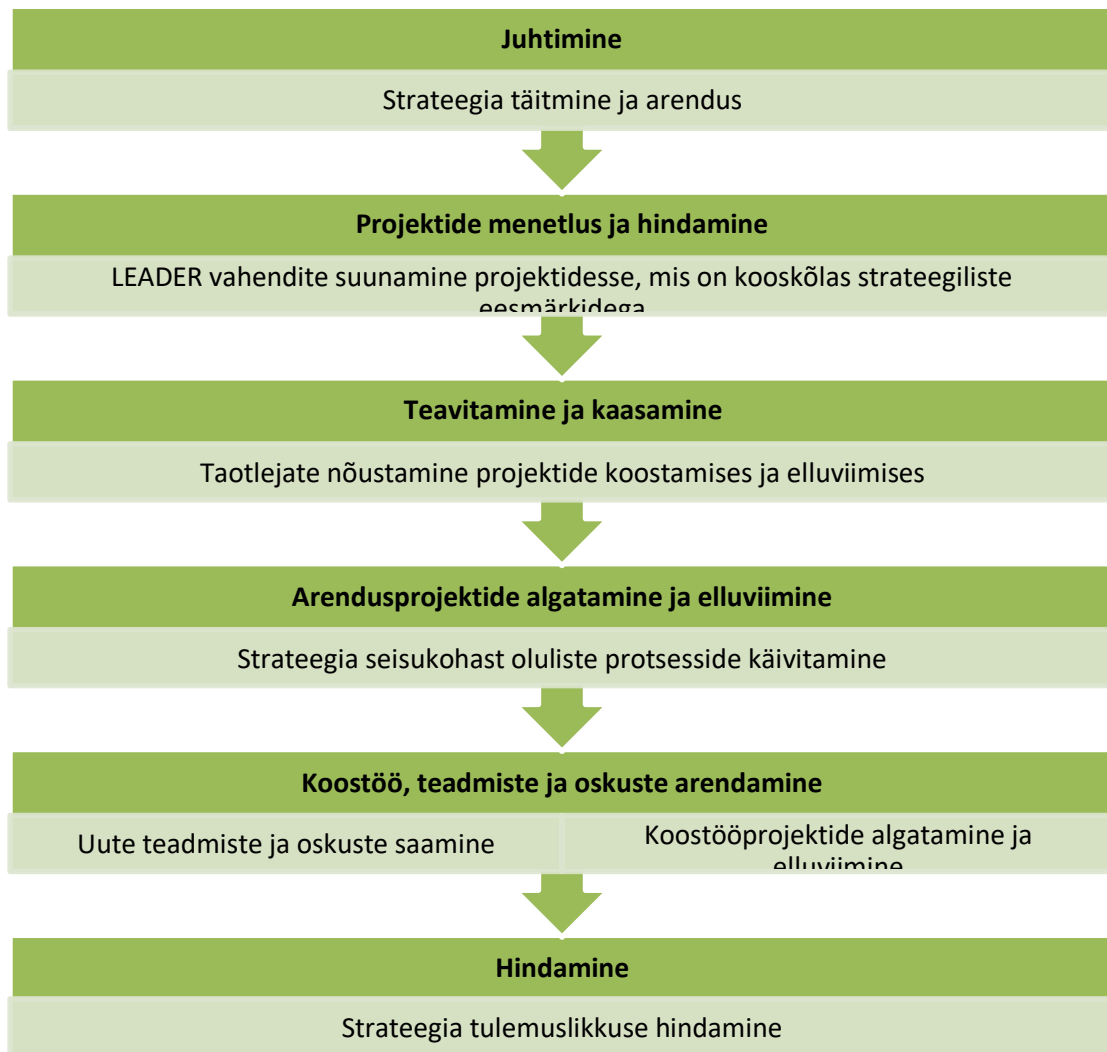
Aeg	Tegevus
Märts 2013-märts 2014	Toimus strateegia seire.
Aprill 2014	Toimus strateegia koostamise juhtgrupi moodustamine ja kaasamise kava koostamine ning tegevuspiirkonna sise- ja väliskeskkonna uuring, arengukavade analüüs, kitsaskohtade ja arenguvajaduste analüüs. Toimus MTÜ Partnerid liikmete seminar, kus tutvustati seire tulemusi ning saadi sisendeid seire aruandesse.
Mai 2014	Jätkus tegevuspiirkonna sise- ja väliskeskkonna uuring, arengukavade analüüs, kitsaskohtade ja arenguvajaduste analüüs. 21.05. toimus MTÜ Partnerid liikmete seminar, kus tutvustati seire tulemusi ning arutati edasiste arenguetappide üle, määratleti MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna kitsaskohad ja arengupotentsiaal.
Juuni 2014	Jätkus tegevuspiirkonna sise- ja väliskeskkonna uuring, arengukavade analüüs, kitsaskohtade ja arenguvajaduste analüüs.
August 2014	Toimus strateegia juhtgrupi koosolek, kus arutati tegevuspiirkonna sise- ja väliskeskkonna uuringu, arengukavade analüüsi, kitsaskohtade ja arenguvajaduste analüüsi ning strateegia ettevalmistamise ja koostamise ajagraafiku planeerimise teemal.
September 2014	Toimus strateegia juhtgrupi koosolek, kus arutati koostatava strateegia eesmärkidest lähtuvalt projektitaotluste korra täpsustamist.
Oktoober 2014	MTÜ Partnerid juhatuse liikmetele strateegia täiendusettepanekute tutvustamine. MTÜ Partnerid üldkoosolekul LEADER kohaliku arengu strateegia ettevalmistamise 2014-2015 tegevuskava kinnitamine.
November 2014	Strateegia tööversiooni tutvustamine avalikkusele. Hindamise põhimõtete ja kriteeriumite väljatöötamine. Kaasamisseminarid strateegia täpsustamiseks, arvamuste saamiseks. Ettevõtluse uuringu ja rahulolu-uuringute ettevalmistamine. Erinevate küsitluste korraldamine jooksvalt piirkonnas.
Detsember 2014	MTÜ Partnerid kaasamisseminar koostööpartneritele ja taotlejatele, kus toimus kokkuvõtete tegemine eelmisest strateegia perioodist ja uue perioodi strateegia tutvustamine MTÜ Partnerid tegevuspiirkonnas. Ettevõtluse uuringu ja rahulolu-uuringute läbiviimine. Erinevate küsitluste korraldamine piirkonnas.
Jaanuar 2015	Strateegiadokumendi täiendamine. Strateegia tutvustamine piirkonna ettevõtetele ja koostööpartneritele.
Veebruar 2015	Strateegiadokumendi täiendamine. Strateegia tutvustamine piirkonna kolmandale sektorile.
Märts 2015	Strateegiadokumendi täiendamine. Strateegia hindamise protsessi koostamine. MTÜ Partnerid juhatuse koosolek.
Aprill 2015	Strateegiadokumendi täiendamine. Rahvusvahelise konverentsi "Partnerluses peitud Jõud" läbiviimine.
Mai 2015	Strateegia infopäeva korraldamine. Strateegia arutelu juhatuse koosolekul ning dokumendi esitamine üldkoosolekule kinnitamiseks.
Juuni 2015	MTÜ Partnerid üldkoosolek MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna strateegia aastateks 2014 - 2020 kinnitamine. Kinnitatud strateegia tutvustamine avalikkusele. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna strateegia esitamine Maaeluministeeriumile.
Mai 2021	Strateegiadokumendi muutmine. Juhtgrupi ja töögruppide koosolekud.
Juuni 2021	MTÜ Partnerid üldkoosolek MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna strateegia aastateks 2014 - 2022 kinnitamine. Kinnitatud strateegia tutvustamine avalikkusele. MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna strateegia esitamine Maaeluministeeriumile.

Tabel 12. MTÜ Partnerid strateegia koostamise käigus teostatud tegevused.

Sihtgruppide kaasamise (kommunikatsioon ja tulemustest teatamine) meetoditeks on: konverentsid, seminarid, koosolekud, töötoad, koolitused, infopäevad, õppereisid, küsitlused, kohalikud ajalehed, trükised jm.

6.2 Strateegia rakendamine

MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna strateegia rakendamine toimub järgmiselt (joonis 20):

Joonis 20. Strateegia rakendamise protsess.

6.3 Strateegia seire ja uuendamine

MTÜ Partnerid kogub ja analüüsib seireandmeid tegevuspiirkonna strateegia elluviimise mõju hindamiseks.

Strateegia seire ja sisehindamine on kavandatud kahel tasandil:

I tasand - taotlusi ja nendes välja toodud peamisi indikaatoreid seiratakse jooksvalt. Tegevjuht annab iga-aastaselt üldkoosolekule ülevaate lisaks rahade kasutamisele ka peamiste strateegia näitajate seisust;

II tasand - kolm korda perioodi jooksul (2016-2017 projektide kohta - 2018. aastal, 2018-2020 projektide kohta - 2021. aastal, 2021-2022 projektide kohta – 2023. aastal) tehakse põhjalikum seire juba ellu viidud projektide tegelike mõjude, tulemuste ja väljundite hindamiseks.

MTÜ Partnerid strateegia seire korraldus on järgmine (tabel 14):

	Strateegia seire	Strateegia hindamine
Korraldaja	Strateegia seirekomisjon	Strateegia seirekomisjon
Tegija	MTÜ Partnerid büroo	Välishindaja
Alusandmed	- Eelarve täitmine - Projektide edenemine - Projektide panus strateegia eesmärkide saavutamisse taotluste põhjal	- Seirearuanded - Elluviidud projektide tulemused ja mõjud
Tegevuse pidevus	Pidev	3 korda (vahe- ja lõpphindamine)
Aruandeperiood	Aasta (koos aastaaruandega)	2-3 aastat
Aruande heakskiitja	Juhatus, üldkoosolek	Üldkoosolek
Aruande otstarve	Uue rakenduskava ettevalmistamine, rakenduskorralduse täpsustamine	Strateegia ülevaatamine

Tabel 14. MTÜ Partnerid strateegia seire korraldus.

Alljärgnevalt on detailsemalt kirjeldatud seire korraldust:

1. Andmete kogumine

MTÜ Partnerid kogub järgmisi andmeid:

- 1) väljund- ja tulemusnäitajad – kogutakse pidevalt. Taotleja sisestab andmesüsteemi eeldatavad näitajad taotluse esitamise ajal ning realselt saavutatud näitajad (koos erinevuste põhjendustega) peale projekti elluviimist ja enne viimase kuludeklaratsiooni esitamist tegevusgrupile. Vastavaid näitajaid kogutakse meetmete kaupa;
- 2) mõjunäitajad – kogutakse ja analüüsitakse elluviidud projektide ja MTÜ Partnerid arendustegevuse kohta kaks korda strateegiaperioodi jooksul. MTÜ Partnerid tellib mõjunäitajate kogumise ja analüüsi teostamise eksperttööna. Lähteülesande aluseks ekspertidele on mõjuindikaatorid meetmete kaupa.

2. Aruande koostamine

MTÜ Partnerid büroo koostab kord aastas seirearuande. Aruanne sisaldab väljund- ja tulemusnäitajate koondit ning kaks korda strateegiaperioodi jooksul kokkuvõtet mõjuhindamisest, samuti võrdlust eelmiste aastatega. Seirearuanne koos büroo järeldustega esitatakse MTÜ Partnerid seirekomisjonile ja juhatusele igal aastal. Iga kolme aasta järel sisaldab esitatav seirearuanne ka välise eksperdi järeldusi. Seirekomisjon koos juhatusega hindavad aruandes toodud näitajate vastavust MTÜ Partnerid strateegia eesmärkidele.

Võimalik iga-aastase seirearuande struktuur:

- 1) Strateegia elluviimise sisuline edenemine meetmete kaupa
  - Eesmärk
  - Ülevaade projektitaotluste esitamisest ja kinnitamisest
  - Strateegia mõõdikute sihttasemetele lähenemine taotluste info põhjal
  - Rahastatud projektide edenemine;
- 2) Strateegia elluviimise panus üleriigilise Leader-meetme sihttasemetes saavutamisse;
- 3) Strateegia eelarve kasutamise edenemine;

- 4) Strateegia elluviimisel tekkinud probleemid ja nende lahendused.

Sama seirearuanne on aluseks ka Maaeluministeeriumi poolse Leader-meetme seireks.

3. Mõju hindamine

Elluviidud projektide mõju hindamiseks tellitakse kaks korda strateegia perioodi jooksul (keskel ja lõpus) uuring. MTÜ Partnerid büroo koostab uuringu lähteülesande vastavalt strateegiliste valdkondade ja meetmete mõjunäitajatele. Uuringu läbiviimise metoodika pakutakse välja läbiviija poolt. Uuring esitatakse MTÜ Partnerid strateegia seirekomisjonile, juhatusele ja üldkoosolekule.

4. Välivaatlus

MTÜ Partnerid teostab projektide välivaatlust projekti eesmärgi ja tulemuse parema mõistmise huvides pärast projekti elluviimist. Kord aastas korraldatakse hindamiskomisjoni ja tegevtootajate väljasõit elluviidud projektide külastamiseks. Väljasõit dokumenteeritakse ja lisatakse andmesüsteemi. Elluviidud investeeringu- ja koolitusprojekte tutvustatakse MTÜ Partnerid liikmetele ja avalikkusele kord aastas korraldataval infopäeval.

5. MTÜ Partnerid kui organisatsiooni seire

MTÜ Partnerid tegevtootajad koguvad regulaarselt andmeid MTÜ Partnerid poolt läbiviidud strateegia rakendamist toetavate tegevuste kohta. Need tegevused on koolitused, uuringud, koosolekud, nõustamistegevus, koostatud kavad ja ekspertiisid. Kord aastas koostatakse seirearuanne, mis sisaldab võrdlust eelmiste aastatega.

Aruanne koos tegevmeeskonna järeldustega esitatakse MTÜ Partnerid juhatusele ja üldkoosolekule. Kahel korral strateegiaperioodi jooksul sisaldab esitatav aruanne välise eksperdi järeldusi. Strateegia seirekomisjon ja juhatuse hindavad aruandes toodud näitajate vastavust MTÜ Partnerid strateegia eesmärkide saavutamisele. Seirearuanne esitatakse koos majandusaasta aruandega üldkoosolekule kinnitamiseks.

Väljund- ja tulemusnäitajaid kogutakse jooksvalt, mõjunäitajaid kord kolme aasta jooksul elluviidud tegevuste kohta ja mõju hinnatakse kaks korda strateegia perioodi jooksul (keskel ja lõpus). Muuhulgas uuritakse mõju hindamise käigus MTÜ Partnerid kui organisatsiooni kuvandit liikmeskonnas ja väljaspool organisatsiooni. Vajadust strateegia uuendamise järgi hinnatakse iga-aastaselt üldkoosolekul lähtuvalt strateegia seire tulemustest, samuti strateegia perioodi keskel läbi viidud uuringu tulemustest.

Strateegia uuendamise protsess on järgmine:

1. Strateegia muutmise algatamine

Strateegia uuendamine või täiendamine toimub algatustaotluse alusel, mis tuleb esitada MTÜ Partnerid tegevjuhile kirjalikult koos ettepanekute ja põhjendustega. Strateegia uuendamist ja täiendamist võib taotleda iga MTÜ Partnerid töötaja, juhatuse ja üldkoosoleku liige.

2. Strateegia muudatuste ettevalmistamine

Kui esitatud taotlus on asjakohane, siis kutsub juhataja kokku juhatuse, kes otsustab strateegia uuendamise või täiendamise vajaduse ning positiivse otsuse korral valmistab ette strateegia muudatused.

Strateegia uuendamise või täiendamise eelnõu peab olema kooskõlas kehtiva õigusega.

3. Strateegia uuendamise või täiendamise eelnõu esitamine enne selle kehtestamist arvamuse saamiseks töögruppidele ja seirekomisjonile

MTÜ Partnerid tegevjuht esitab strateegia uuendamise või täiendamise eelnõu enne kehtestamist arvamuse andmiseks töögruppidele ja seirekomisjonile.

4. Strateegia muudatuste avalikustamine

MTÜ Partnerid avalikustab strateegia koos muudatustega oma veebilehel ja loob võimalused strateegiaga tutvumiseks paberkandjal.

5. Strateegia kinnitamine

Strateegia kinnitajaks on MTÜ Partnerid üldkoosolek. Kui üldkoosolek jätab strateegia muudatused kehtestamata, siis algab uuendamise või täiendamise protsess algusest peale.

7. STRATEEGIA RAHASTAMISKAVA

MTÜ Partnerid eelmise strateegia rakendamise eelarve kogumahuks oli 2 969 674 eurot. Perioodiks 2014-2022 on eelarve maht kokku koos taastevahenditega on 4 063 615,31 eurot, millest on lähtutud ka meetmete maksimaalsete toetuse suuruste määramisel. Vajadusel muudetakse strateegiat meetmete maksimaalsete toetuse suuruste osas, kuid tabelis 15 toodud eelarve protsentuaalne jaotus strateegia valdkondade ja meetmete kaupa jääb paika. Kuigi pingereas esimesel kohal on elukeskkonna arendamine, on ettevõtluse arendamisele suunatud eelarvet võrreldes eelmise perioodiga suurendatud ligi kahekordselt.

Järgnevalt on välja toodud planeeritava eelarve põhimõtteline jaotus strateegia valdkondade ja meetmete kaupa (tabel 15).

Strateegia rakendamine kuni 20%	Projektitoetused vähemalt 80%					
	1. Elukeskkonna arendamine (56% projektitoetuste eelarvest)		2. Ettevõtluse arendamine (39,78% projektitoetuste eelarvest)			3. Koostöö arendamine (4,22% projekti--toetuste eelarvest)
	1.1. Elukeskkonna investee-ringud (43% projekti-toetuste eelarvest)	1.2. Kohaliku kultuuri arendamine (13% projekti-toetuste eelarvest)	2.1. Ettevõtluse investee-ringud (33% projekti-toetuste eelarvest)	2.2. Ettevõtlikkuse ja konkurentsivõime tõstmine (2% projekti-toetuste eelarvest)	2.3. COVID-19 mõju leevendamise (4,78% projekti-toetuste eelarvest)	3.1. Jätaku-suutlikud koostöö-võrgustikud (4,22% projekti-toetuste eelarvest)
Projektide toetusmäärad tulenevad Maaeluministri 23.10.2015 määrusest nr 11 "Kohaliku tegevusgrupi toetus ja LEADER toetus".						

Tabel 15. Kavandatava eelarve rahastamiskava.

Strateegiliste eesmärkidest tulenev valdkondade ja meetmete prioriteetsus on järgmine (tabel 16):

Valdkondlik prioriteetsus	Valdkond	Valdkonna sisene prioriteetsus	
		Prioriteedi nr	Meetme nimetus

1	Elukeskkonna arendamine	1	1.1. Elukeskkonna investeeringud
		2	1.2. Kohaliku kultuuri arendamine
2	Ettevõtluse arendamine	1	2.1. Ettevõtluse investeeringud
		2	2.2. Ettevõtlikkuse ja konkurentsivõime tõstmine
		3	2.3. COVID-19 mõju leevendamine
3	Koostöö arendamine	1	3.1. Jätkusuutlikud koostöövõrgustikud

Tabel 16. Meetmed prioriteetsuse järjekorras.

Eelarve jaotus eelnevate aastate lõikes (tabel 17):

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	KOKKU
Toetuste eelarve	0%	46%	11%	11%	10%	2%	80%
Strateegia rakendamise (sh administreerimine ja MTÜ Partnerid arendustegevused) eelarve	2%	4%	4%	4%	4%	2%	20%

Tabel 17. Eelarve jaotus aastate 2015-2020 lõikes.

Eelarve jaotus perioodil 2021-2022 (tabel 18):

	2021	2022	KOKKU
Toetuste eelarve	10%	70%	80%
Strateegia rakendamise (sh administreerimine ja MTÜ Partnerid arendustegevused) eelarve	5%	15%	20%

Tabel 18. Eelarve jaotus perioodil 2021-2022.

8. TÄIENDAVID KOOSTÖÖPROJEKTID JA FINANTSEERIMISALLIKAD

MTÜ Partnerid rakendab strateegiliste eesmärkide täitmiseks järgmisi täiendavaid finantseerimisallikaid (tabel 19):

Koostööprojektide valdkond/teema	Planeeritav täiendav finantseerimisallikas	Partnerid
Tööhõive ja ettevõtluse arendamine	Maakonna tööhõive ja ettevõtluse kava programmid 2015-2022	Maakondlikud partnerid
Konkurentsivõimeline majandus	Kesk-Läänemere programm 2014-2020	Piirkonnasisesed, regionaalsed ja rahvusvahelised partnerid - avaliku, kolmanda ja erasektori asutused
Ühiste ressursside säästev kasutamine		
Head oskused ja sotsiaalne sidusus		
Ettevõtluse arendamine	Eesti-Vene programm 2014-2020	
Kohalike asutuste ja kogukondade arendamine		
Innovatsioonivõimekus	Läänemere piirkonna programm 2014-2020	
Loodusvarade tõhus majandamine		
Kultuuripärand	Põhjamaade Ministrite Nõukogu Kultuuri mobiilsusprogramm,	

	Põhjamaade Kultuurifond, Kultuuri- ja Kunstiprogramm	
Piirkonna mainekujunduslikud spordi- ja kultuuriüritused	Rahvusvaheliste sündmuste ja konverentside toetus	
Piirkonnaspetsiifiliste ettevõtlike klasterite arendamine	Klastrite arendamise toetus	

Tabel 19. Täiendavad finantseerimisallikad.

Nimetatud finantseerimisallikatest ei kaeta LEADER programmi raames planeeritud tegevusi, s.t tegevuste kattumist ei toimu. Lisaks nimetatule kasutatakse mitmeid teisi finantseerimisallikaid, mis strateegia koostamise hetkeks ei olnud teada. Tegemist on projektipõhiste kuludega, mida kaetakse kasusaajate osalustasust.

9. STRATEEGIA SIDUSUS VALDKONDLIKE ARENGUKAVALDEGA

MTÜ Partnerid strateegia on seotud järgmiste strateegiliste arengudokumentidega (tabel 20):

Arengudokument	Seos MTÜ Partnerid strateegiaga
Eesti Maaelu Arengukava (MAK) 2014-2020	
Prioriteet 1: Teadmussiirde ja innovatsiooni tugevdamine põllumajanduses, metsanduses ja maapiirkondades 1A: Innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmiste baasi arendamine maapiirkondades; 1B: Põllumajanduse, toidu tootmise ja metsanduse ning teadusuuringute ja innovatsiooni vaheliste sidemete tugevdamine, sealhulgas paranenud keskkonnajuhtimise ja keskkonnategevuse tulemuslikkuse eesmärgil; 1C: Elukestva ja kutsealase õppe parandamine põllumajandus- ja metsandussektoris. Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegia keskendub tegevuspiirkonna ettevõtluse konkurentsivõime ja elukeskkonna kvaliteedi tõstmisele, samuti koostööle ja ühistevõimusele, panustades kavandatud meetmetega (1.2, 2.2. ja 3.1.) nimetatud prioriteedi eesmärkide täitmisesse. Uuenduslikkus, tootearendus ja uued teaduslahendused on konkurentsivõime seisukohalt olulise tähtsusega, hoitud ja väärtustatud kohaliku ressursi baasil arendatakse välja uusi ja uudseid tooteid/teenuseid. Elukeskkonna arendamine suurendab elanike võimalusi teha koostööd ning tegeleda enesetäiendamise ja huvitegevusega.	
Prioriteet 2: Põllumajandusettevõtete elujõulisuse ja kõigi põllumajandusvormide konkurentsivõime parandamine kõigis piirkondades ning uuenduslike põllumajandustehnoloogiate ja metsade säästva majandamise edendamine 2A: Kõigi põllumajandusettevõtete majandustegevuse tulemuslikkuse parandamine ning põllumajandusettevõtete ümberkorraldamise ja moderniseerimise hõlbustamine, eelkõige eesmärgiga suurendada turul osalemist ja turule orienteeritust ning põllumajandusliku tegevuse mitmekesisust. Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegias tegevuspiirkonna ettevõtluse arendamiseks kavandatud meetmed (2.1., 2.2) panustavad põllumajandusega tegelevate ettevõtjate arvu suurendamisele, põllumajandustootmise uuendamisele ning Eesti põllumajanduse viimisele uuele tasemele.	
Prioriteet 3: Toiduahela korraldamise, sealhulgas põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise, loomade heaolu ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses 3A: Toormetootjate konkurentsivõime parandamine nende parema integreerimise abil põllumajanduslike toiduainete tarneahelasse kvaliteedikavade kaudu, mis annavad põllumajandustoodetele lisaväärtuse, kohalike turgude edendamise ja lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade ja tootmisharudevaheliste organisatsioonide kaudu.	

Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegia meetmed 2.1. ja 2.2. aitavad kaasa piirkonna põllumajandustootjate integreerimisele, toetades kohaliku toidu töötlemisele ja väärimisele suunatud tegevusi, ühistevõtte toetamisega paranevad ettevõtjate turundusoskused, tootjatele luuakse võimalus end tarbijatele tutvustada ning tarbijate jaoks muuta kohalike toodete tarbimine oluliselt lihtsamalt kättesaadavaks (lühem tarneahel).

Prioriteet 5: Loodusvarade tõhusama kasutamise edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris

5B: Energiakasutuse tõhustamine põllumajanduses ja toiduainetetööstuses;

5C: Taastuvate energiaallikate, kõrvalsaaduste, jäätmete, jääkide ja muude toiduks mittekasutatavate toorainete pakkumise ja kasutamise hõlbustamine biomajanduse edendamise eesmärgil.

Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegia meede 2.1. panustab MAK 5. prioriteedi eesmärkide elluviimisesse. Meetmega soovitakse toetada kohalikul ressursil baseeruva energiamajanduse arendamist, tõsta inimeste teadlikkust ressursside säästmise osas.

Prioriteet 6: Sotsiaalse kaasatuse, vaesuse vähendamise ja majanduskasvu edendamine maapiirkondades

6A: Tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine;

6B: Maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine;

6C: Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kättesaadavuse, kasutamise ja kvaliteedi parandamine maapiirkondades.

Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegia on koostatud otseselt lähtuvalt Eesti Maaelu arengukavast, arvestades LEADER meetme põhimõtteid ja LEADER-lähenemist eri sektorite koostöös. MTÜ Partnerid strateegia kõik viis meedet panustavad MAK 6. prioriteedi täitmisel, luues eeldused majanduse ja elukeskkonna mitmekesistamiseks läbi kahe tegevusvaldkonna. MTÜ Partnerid strateegia üheks strateegiliseks valdkonnaks on kohalikul eripäral ja ressursil baseeruva ettevõtluse arendamine, sh väiketootmise, mitmesuguste uudsete toodete ja teenuste arendamine. MTÜ Partnerid strateegia on kooskõlas maapiirkondade kohaliku arengu edendamise eesmärkidega, milleks on inimeste sotsiaalne kaasatus, teenuste kättesaadavus, kohalike eripärade kasutamine kohaliku arengu edendamisel, kohalik algatus ja Leader-lähenemine:

- ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine, eelkõige läbi ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise (meetmed 2.1., 2.2.);
- sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse leevendamine (meetmed 2.1., 2.2.);
- piirkondlike eripärade teadvustamine ning nende potentsiaali parem rakendamine (meetmed 1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 3.1.);
- uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine (meetmed 2.1., 2.2.);
- kohaliku tasandi valitsemise parendamine läbi erinevate osapoolte kaasamise (meetmed 1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 3.1.).

MTÜ Partnerid strateegia eesmärkideks on lisaks ülalmainitule kohaliku kultuuri väärtustamine (sh traditsioonid, kultuuripärand).

Konkurentsivõime kava "Eesti 2020"

Valdkonnas "Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond" on üheks valitsuse poliitika põhisuunaks eelduste loomine erasektori teadus- ja arendustegevuse mahtude suurenemiseks ning innovatsiooni väljundite arvu ja kvaliteedi tõstmiseks

Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegia läbivaks arendussuunaks on hoitud ja väärtustatud kohalikud ressursid, kus:

- a) hoidmise all on mõeldud olemasolevate ressursside kaitsmist, kindlustades sellega elamisväärtet elukeskkonda ja konkurentsivõimelist ettevõtlust tegevuspiirkonnas,
- b) väärtustamise all on mõeldud kohalikul ressursil ja ka unustatud vanal põhinevate uudsete toodete ja teenuste arendamist,
- c) ressurssidena käsitletakse nii materiaalseid kui ka mittemateriaalseid kohalikke ressursse.

Seega lähtub MTÜ Partnerid strateegia Eesti riigi konkurentsivõime kavast, panustades selle täitmisesse.
Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020
Regionaalarengu visioon 2030+ on järgmine: • Oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest.   • Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.   Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegial on kolm valdkonda, millest kaks on elukeskkonna ja ettevõtluse arendamine. Strateegia läbivaks arendussuunaks on hoitud ja väärtustatud kohalikud ressursid, mille baasil arendatakse välja piirkonna ressursil põhinevaid uusi ja uudseid tooteid ning teenuseid. Elukeskkonna valdkonnas on oluliseks kogukonnateenuste arendamine. Seega on MTÜ Partnerid strateegia kooskõlas regionaalarengu strateegia visiooniga, panustades selle saavutamisse.
Üleriigiline planeering Eesti 2030+
Üleriigilise planeeringu esimeseks põhisuunaks on: • Tasakaalustatud ja kestlik asustuse areng, sh olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine; töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.   Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegiaga soovitakse kujundada elujõuline elukeskkond, mis tagab ühtlasi tasakaalustatud ja kestliku asustuse arengu. Samuti rakendatakse strateegias meetmeid, mis sidustavad omavahel toimepiirkondi ning tagavad teenuste kättesaadavuse.
Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020
MTÜ Partnerid strateegia on kooskõlas järgmiste rakenduskava prioriteetsete suundadega: • kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus;   • väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine.   MTÜ Partnerid strateegia püüdleb uute ja uudsete piirkonna ressursil põhinevate toodete ja teenuste arendamise poole, panustades sel viisil ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava täitmisesse.
Eesti riiklik turismiarendukava 2014-2020
Turismiarendukava visioon: • Aastaks 2020 on Eesti turistidele tuntud ja hea mainega Põhjamaade turismisihtkoht, mis pakub meeldejäädavat reisielamust ning kust on soovi korral mugav reisida teistesse Läänemere piirkonna riikidesse.   Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegiaga arendatakse piirkonna eripära rõhutavat turismiettevõtlust. Seega on MTÜ Partnerid strateegia kooskõlas turismiarendukavaga.
Lääne-Viru maakonna arengustrateegia 2030
Maakonna arenguvision 2030:   • Lääne-Virumaa on stabiilse elanikkonnaga piirkond Soome lahe Lõunakaare (Stockholm-Peterburi) arengukoridoris, mida iseloomustab mitmekesine majandus ja atraktiivne elukeskkond.   • Paindlikud kahesuunalised ühendused Tallinna, Jõhvi, Narva ja Tartuga on taganud maakonna elanikele võimaluse ilma elukohta vahetamata saada osa laialdasest töö- ja teenuste turust, võimaldades maakonnal samas olla ligiõmbavaks töö-, puhke- või teenuskohaks oma naaberpiirkondade elanikele.   • Regulaarne laevavahendus Kunda ja Kotka vahel on lähendanud Soome lahe vastaskallastel asuvaid piirkondi nii majanduslikult kui ka sotsiaalselt. See ühendus on andnud ka teistele Kesk-

ja Lõuna-Eesti ning Ida-Soome piirkondadele lisavõimaluse piiriüleseks suhtluseks põhja-lõuna suunal.   • Avatud ja kaasav ruumiline planeerimine on võimaldanud saavutada maakasutuses kokkulepped, mis tagavad loodus- ja elukeskkonna säilimise, luues samas eelduse perspektiivsete loodusressursside otstarbekaks majandamiseks.   • Maakonnas on toimiv, omavahel ühendatud kohalike keskuste võrk, mille kaudu on tagatud optimaalne avalike ning esmavajalike äriteenuste kättesaadavus kogu maakonna territooriumil. Sotsiaalsete teenuste, sealhulgas üldharidus-, sotsiaalhoolekande ja tervishoiuteenuste võrgustik on optimeeritud eesmärgiga tagada teenuste ühtlane kõrge kvaliteet nii maakonnas kui ka võrreldes naaberpiirkondadega. Järjepidevalt arendatud ja toetatud kogukonnateenus on aidanud kaasa teenuste kättesaadavusele ka maakonna kaugemates ja hõredamini asustatud piirkondades. Maakonna koolid pakuvad jätkuvalt võimalust omandada maakonnas kõrg- või kutseharidus.   • Mitmekesise ettevõtlusstruktuuri on taganud ühine arendus- ja koostöö maakonna ettevõtluskeskkonna tutvustamisel ja ettevõtlusalade taristu arendamisel. Maakonna ettevõtluse peamiseks konkurentsieeliseks on kujunenud piirkonna kompetentsil põhinevate toodete ja teenuste arendamine ning oskuslik turustamine nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Edu selles on taganud maakonnas asuvad teadus- ja arendusasutused ning nendega tihedat koostööd tegevad maakonna ja regiooni ettevõtjad ning kutseõppe- ja kõrgharidusasutused.   • Maakonna omavalitsuste aktiivne ja kaalutletud tegevus elamuehituse planeerimisel on olnud üheks tagatiseks, et elanike arv maakonnas püsib stabiilne.   Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: MTÜ Partnerid strateegia aitab omalt poolt kaasa maakonna arenguvisioni täitmisele. Läbi kohalike eelduste, ettevõtluse ja elukeskkonna arendamise toetatakse töökohtade loomist, mis omakorda tagavad elanikkonna püsijäämise. Kohalike traditsioonide hoidmine ja arendamine, samuti tugevnenud omaalgatus muudavad piirkonna aga atraktiivseks ja turvaliseks elukohaks.
Lääne-Viru maakonna tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamise kava 2015-2020   Tegevusprioriteet nr 7 "Lääne-Viru maakonna maapiirkondade algatused ettevõtluskeskkonna arendamisel (LEADER)"   Seos MTÜ Partnerid strateegiaga: Tegevusprioriteet nr 7 toob üksikasjalikult välja MTÜ Partnerid strateegias kavandatud meetmed.
COVID-19 kriis järgse taastumise määrus   Nõukogu määrus (EL) nr 2020/2094, millega luuakse Euroopa Liidu taasterahastu COVID-19 kriisi järgse taastumise toetuseks (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 23–27).

Tabel 20. MTÜ Partnerid strateegia sidusus riiklike ja maakondlike arengudokumentidega.

MTÜ Partnerid strateegia visioon on kooskõlas kõikide strateegia koostamise aegsetes piirkonna omavalitsuste arengukavades püstitatud visioonidega (vt [Lisa 2](#)), panustades rohkemal või vähemal määral nende täitmisse (tabel 21):

MTÜ Partnerid visioon	Omavalitsused, mille arengukavades komponendid esindatud on
Elamisväärne elukeskkond	Kunda, Haljala, Rakvere, Sõmeru, Vinni, Viru-Nigula
Konkurentsivõimeline ettevõtlus	Kunda, Rakvere, Sõmeru, Vinni, Viru-Nigula
Jätkusuutlikud kogukonnad	Kunda, Haljala, Rakvere, Sõmeru, Vinni, Viru-Nigula

Tabel 21. MTÜ Partnerid strateegia seotus kohalike omavalitsuste arengukavadega.

10. STRATEEGIA ELLUVIIMISEGA SEOTUD RISKID JA NENDE MAANDAMISE VÕIMALUSED

Strateegia elluviimise käigus tuleb arvesse võtta järgmisi olulisi riske ja kavandada nende ilmnemisel järgmisi meetmeid maandamiseks (tabel 22):

Riskitegur	Kõrvaldamise meetodid	Esinemise tõenäosus
Tegevuspiirkonna omavalitsuste ühinemine üheks omavalitsuseks haldusreformi tulemusena.	Enne võimalikku haldusreformi tuleb lahenduste planeerimiseks teha järjepidevat koostööd teiste tegevusgruppidega.	Esinemise tõenäosus on kõrge, sest haldusreformi käsitleb kehtiv koalitsioonileping.
Tegevuspiirkonna majandusliku arengu ebastabiilsus, madal tööhõive, töökohtade vähesus vähendab valdade tulubaasi, halveneb avalike teenuste kvaliteet ja kättesaadavus tegevuspiirkonna omavalitsustes.	MTÜ Partnerid uue perioodi strateegia elukeskkonna arendamise valdkond toetab piirkonna üldise elukvaliteedi parandamist, millele sekundeerivad KOV-ide võimalused oma vallas elukeskkonna parendamiseks.	Esinemise tõenäosus on keskmine, kasuks tuleb eelmise strateegia perioodi kogemus.
Tegevuspiirkonna elanike arv vananeb ja väheneb, noored ei pöördu pärast koolide lõpetamist tagasi kodukanti tingib ettevõtete madala konkurentsivõime (uute ideede puudumine, kohalik ressurss ja potentsiaal on alakasutatud) ja üldise madala ettevõtlusaktiivsuse, eriti noorte hulgas.	MTÜ Partnerid uue perioodi strateegia ettevõtluskeskkonna arendamise valdkond toetab piirkonna ettevõtluse mitmekesistamist ja konkurentsivõimelist ettevõtlust, millele sekundeerivad KOV-ide võimalused oma vallas ettevõtluskeskkonna parendamiseks.	Esinemise tõenäosus on keskmine, kasuks tuleb eelmise strateegia perioodi kogemus.
Tegevuspiirkonnale eraldatakse uueks perioodiks eelarve oluliselt vähendatud mahus võrreldes esimese perioodiga.	MTÜ Partnerid juhtkond vaatab ümber valdkonnasisese prioriteetsuse ja eelarve jagunemise aastate lõikes.	Esinemise tõenäosus on keskmine, juhtkond on informeeritud ja kaasatud protsessidesse.
Strateegia osapoolte koostöö on puudulik või ebapiisav.	Tegevmeeskond tagab kõiki osapooli haarava koostöö ja info liikumise, järjepidevalt toimub strateegia rakendamise, seire ja uuendamise protsessi järgimine ning analüüs.	Esinemise tõenäosus on madal, sest arvestatakse kompetentse meeskonnaga ja ebakompetentsed inimesed on võimalik välja vahetada.
Sihtrühmade huvi puudus ja passiivsus arendustegevuse vastu ja projektitaotluste esitamisel.	Olulise tähtsusega on järjepideva info edastamine kokkulepitud infokanalite kaudu: MTÜ Partnerid ja KOV-ide kodulehed, infopäevade korraldamine.	Esinemise tõenäosus on madal, sest paljudel on eelmisest strateegiaperioodist kaasa võtta positiivne kogemus, mida jagatakse teistega.
Poliitilise tahte võimalik muutus tegevuspiirkonda kuulavas kohalikus omavalitsuses, mille tulemusena muutuvad prioriteedid, tekivad poliitilised erimeelsused, mis pärsivad tegevuspiirkonna stabiilset arengut.	Järjepidevad kohtumised ja arutelud poliitikute, otsustajate ja sihtrühmade esindajatega, et tagada tegevuspiirkonna arengu järjepidevus ja tasakaalustatus, parimate lahenduste kasutamine eesmärkide saavutamiseks.	Esinemise tõenäosus on madal.

KASUTATUD MATERJALID

- MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna arengustrateegia 2008-2013. MTÜ Partnerid 2007.
- Eelmise strateegia ja meetmete täitmise analüüs. MTÜ Partnerid 2014.
- Tegevuspiirkonna sise- ja väliskeskkonna uuring, arengukavade analüüs, kitsaskohtade ja arenguvajaduste analüüs. OÜ KT Europroject Management, 2014.
- MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna ettevõtluse uuring. OÜ KT Europroject Management, 2015.
- MTÜ Partnerid taotlejate ja liikmete rahulolu uuring. OÜ KT Europroject Management, 2015.
- MTÜ Partnerid tegevuspiirkonna elukeskkonnaga rahulolu uuring. OÜ KT Europroject Management, 2015.
- Statistikaameti kodulehekülg (www.stat.ee).
- Wikipedia.
- Tootukassa kodulehekülg (www.tootukassa.ee).
- Kask, R. Eesti muldade viljakus ja selle hindamine http://agrt.emu.ee/pdf/1994_4_kask1.pdf
- Looduslike ehitusmaterjalide kasutamise riikliku arengukava 2010-2020 keskkonnamõju strateegiline hindamine. Lõpparuanne 2009, AS Maves.
- Üldkoosoleku, juhatuse, hindamiskomisjoni ja seirekomisjoni protokollid. MTÜ Partnerid, 2013, 2014.
- Üleriigiline planeering "Eesti 2030+". Siseministeerium, 2012.
- Konkurentsivõime kava "Eesti 2020". Vabariigi Valitsus, 2013.
- Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020 (eelnõu 22.05.2014), Maaeluministeerium.
- Eesti Regionaalarengu strateegia 2014-2020. Siseministeerium, 2013.
- Eesti riiklik turismiarengukava 2014-2020. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013.
- Ühtekuuluvuspoliitika fondide arengukava 2014-2020 (eelnõu jaanuar 2014). Vabariigi Valitsus.
- Lääne-Viru maakonna arengustrateegia 2030, Lääne-Viru Maavalitsus, 2015.
- Lääne-Viru maakonna tööhõive ja ettevõtlikkuse edendamise kava 2015-2022. Lääne-Viru Arenduskeskus, 2015.
- Haljala valla arengukava.
- Kunda linna arengukava.
- Rakvere valla arengukava.
- Sõmeru valla arengukava.
- Vinni valla arengukava.
- Viru-Nigula valla arengukava.
- Nõukogu määrus (EL) nr 2020/2094.